

พรรค คอมมิวนิสต์ อินโดจีน กับการ ปฏิวัติเดือน สิงหาคม 1945

วิเคราะห์การนำปฏิวัติ*

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

นักศึกษาปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์

*บทความนี้ได้รับการเรียบเรียงมาจากรายงานภาษาอังกฤษของผู้เขียนเรื่อง THE-INDOCHINESE COMMUNIST PARTY AND THE AUGUST REVOLUTION: A Study of Revolutionary Leadership เป็นรายงานประจำภาคเรียนฤดูใบไม้ร่วง 1982 ในวิชาสัมมนาเวียดนาม ซึ่งเป็นวิชาระดับปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ผู้สอนคือศาสตราจารย์ จอร์จ แม็คทีเคฮิน และศาสตราจารย์ เดวิด มาร์ รายงานนี้เป็นการศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์ล้วน ๆ ทรรศนะของผู้เขียนที่บรรจุไว้ก็ไม่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในอินโดจีนปัจจุบันแต่อย่างใด

บทนำ

ในฐานะนักเรียนรัฐศาสตร์ ผู้เขียน เห็นว่าการที่พรรคปฏิวัติพรรคหนึ่งจะได้รับ ชัยชนะนั้น อย่างน้อยที่สุดต้องมีเงื่อนไขพื้นฐานสามประการมาประกอบกัน(1) การดำรง อยู่ของสภาพทางภววิสัยที่เอื้ออำนวย (2) ความสามารถที่จะคิดหาแนวทางปฏิวัติซึ่ง สอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาพทางภว- วิสัยดังกล่าว และ(3)ความสามารถที่จะดึง คุมมวลชนตลอดจนช่วงชิงขึ้นหน้าหลังต่าง ๆ ที่แข่งขันกันน่านการปฏิวัติ เงื่อนไขทั้งสาม ประการนี้ล้วนเกี่ยวพันและส่งเสริมซึ่งกัน และกัน

ในบรรดาเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยนั้น ความอ่อนแอเสื่อมทรุดอย่างฉับพลันของรัฐ เก่านั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ลำพังความเสื่อม ทรุดทางเศรษฐกิจนั้นไม่พอ ในแง่นี้ความ สำคัญของรัฐประหารญี่ปุ่นเมื่อ 9 มีนาคม 1945 ที่มีต่อการปฏิวัติเดือนสิงหาคมในเวียดนามจึงเป็นเรื่องที่ต้องประเมินกันให้ถึงที่ สุด การยอมแพ้สงครามของญี่ปุ่นในกลาง เดือนนั้นก็เช่นกัน เหตุการณ์แรกเป็นการ สลายรัฐอาณานิคมของฝรั่งเศสซึ่งมีอายุนับ ศตวรรษ ขณะที่เหตุการณ์ที่สองเท่ากับปล่อย เวียดนามให้ว่างอำนาจรัฐโดยพฤตินัย¹

อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้ไม่ได้ช่วย อธิบายว่าทำไมการปฏิวัติเดือนสิงหาคมจึง เป็นการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์อิน- โดจีน(พ.ค.ง.)ด้วย จริง ๆ แล้วทุกฝ่ายมี โอกาสและบางกลุ่มก็พยายามเข้ามามีอำนาจ แต่ทำไมพ.ค.อ.จึงกลายเป็นผู้นำการลุกขึ้นสู้ และได้รับชัยชนะ ทำไมไม่ใช่พรรคก๊กมินตั๋ง เวียดนาม (Vietnam Quoc Dan Dang) พวกกลุ่มไคเวียด พวกคอนสตีติวชันแนล- ลิสต์ เกาใต้ ฮัวเหา ฟุคก๊วก หรือพวก นิยมหรือดสก็

ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์อินโด จีนในเดือนสิงหาคม 1945 ในแง่ที่สำคัญ แล้วนับเป็นชัยชนะเหนือการนำที่มีโซคอม- มินิสต์แข่งกันกู้อิสรภาพให้ประเทศเวียดนาม การปฏิวัติสิงหาคมได้ปิดต้นฉบับให้ กับการต่อต้านอาณานิคมโดยพวกที่มี โซคอมมิวนิสต์ แต่หาได้หยุดลัทธิอาณานิคมลงได้ทั้งหมด ราคาที่พวกคอมมิวนิสต์ ต้องจ่ายในฐานะผู้นำโดยลำพังของขบวนการนิคมเวียดนามก็คือสงครามที่ยืดเยื้อมาอีก สามสิบปี(1975) ทุกอย่างเริ่มต้นขึ้นพร้อมกับชัยชนะของพวกเขาในการปฏิวัติสิงหาคม

ถึงวันนี้ การถามว่าชัยชนะของเวียดนามนั้นเป็นเพราะสภาพภววิสัยอำนวย หรือความสามารถทางอัตวิสัยซึ่งเป็นคำถาม ที่น่าเบื่อเต็มทีแล้ว หวันหิคมเซ็นท์ นักวิชาการชาวเวียดนามโพ้นทะเลชี้ไว้ถูกแล้วว่ามัน เกิดจากส่วนประกอบของทั้งสองอย่าง² อย่างไรก็ตาม ปัญหาอยู่ที่ว่าการทำปฏิวัติ ให้ชนะนั้นต้องลงเรี่ยวลงแรงมากกว่านั่งอ่าน เหตุการณ์ที่ผ่านไปวัน ๆ อย่างเฉื่อยชา ยิ่ง อ่านเหตุการณ์สำคัญ ๆ ผิดด้วยแล้วก็ยิ่งไป ไม่รอด ด้วยเหตุนี้รายงานนี้จึงมุ่งศึกษาลักษณะ เค้นบางประการของแนวทางปฏิวัติพรรค คอมมิวนิสต์อินโดจีนซึ่งนำไปสู่ชัยชนะในปี 1945

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว แนวทางเหล่านี้ มีทั้งยุทธวิธีการเมือง วิธีการจัดตั้งและยุทธ- ศาสตร์การทหาร เราจะทำความเข้าใจมัน โดยแยกออกจากเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ที่ผลักดันให้เกิดแนวทางดังกล่าวขึ้นมาไม่ ได้ ความพยายามทางอัตวิสัยของการปฏิ- วิติจะสามารถดูชัดชัดพลังของภววิสัยมา ใช้ประโยชน์ได้ก็โดยผ่านแนวทางที่ถูกต้อง เท่านั้น

สงครามโลกครั้งที่สองกับปัญหา ปลดแอกประชาชาติ

กันยายน 1940 ฝรั่งเศสจำใจลงนาม ให้ญี่ปุ่นตั้งกำลังในอินโดจีนเพื่อหนุนช่วย สงครามในจีนแผ่นดินใหญ่³ ถึงตอนนั้นพรรค และกลุ่มปฏิวัติที่สำคัญ ๆ ล้วนอยู่ใน สภาพถูกอำนาจรัฐอาณานิคมปราบปรามกัน มายับเยินทั้งนั้น พรรคก๊กมินตั๋งเวียดนาม ถูกบดขยี้อย่างไม่ปราณีในกรณีลุกขึ้นสู้ที่ เียนบายในเดือนกุมภาพันธ์ 1930 หลังจากนั้นมาก็อยู่ในสภาพทรุดหนักฟื้นตัวไม่ไหว ส่วนใหญ่หลบอยู่นอกประเทศ⁴ วิหารที่ใหญ่ที่สุดของกลุ่มศาสนาเถาได้ก็ถูกทหาร ฝรั่งเศสโจมตีในเดือนสิงหาคม ก่อนญี่ปุ่นเข้า มาเพียงหนึ่งเดือนเท่านั้น⁵ ในระยะใกล้เคียงกันนั้นหวันห์ฟูเสาะ พระที่เป็นผู้นำของ ขบวนการฮัวเหาก็ถูกจับเข้าโรงพยาบาล นัย ว่าเพื่อถวาย“การรักษาโรครจิต” สำหรับพวก ฝ่ายซ้ายนั้นถูกตีกระหน่ำอย่างรุนแรงใน เดือนกันยายน 1939 ซึ่งเป็นระยะสิ้นสุดรัฐ- บาลแนวร่วมในฝรั่งเศส พรรคคอมมิวนิสต์ ฝรั่งเศสถูกแบนในวันที่ 26 กันยายน และ สองวันต่อมาข้าหลวงใหญ่อินโดจีนก็ยุบเลิก เสรีภาพในการเป็นคอมมิวนิสต์พร้อมกับ กวาดจับพวกฝ่ายซ้ายเป็นการใหญ่ ชาว คอมมิวนิสต์ถูกจับเข้าคุกมากกว่าสองพัน คน รวมทั้งผู้นำคนสำคัญ ๆ เช่นเลห่งฟองผู้ แทนโคมินเทอร์นและเหวียนวันก๊อเลขาธิการพรรคในเวลานั้น⁶ องค์การจัดตั้งของ พวกนิยมหรือดสก็ก็ถูกทำลายราบคาบไม่แพ้ กัน ฉะนั้นตอนที่ญี่ปุ่นเข้ามา การปฏิวัติเวียดนามโดยทั่วไปและโดยเฉพาะพ.ค.อ.กำลัง อยู่ในระยะถดถอยทางยุทธศาสตร์

ถึงปลายปี 1940 เหตุการณ์สองอย่าง ยิ่งทำให้สภาพของพรรคคอมมิวนิสต์อินโด

จีนเลเวลไปอีก วันที่ 22 กันยายนเป็นวันที่ นายพลเรือเดอกูซ์ลงนามในข้อตกลงเรื่อง เงื่อนไขการยกกำลังเข้าอินโดจีนของญี่ปุ่น วันเดียวกันนั้นเองกองทัพญี่ปุ่นจากทางใต้ของประเทศจีนก็ข้ามพรมแดนเข้ามาและโจมตีป้อมค่ายฝรั่งเศสตามเมืองชายแดนที่ คงตั้งและกลางจีน⁷ ที่ตามญี่ปุ่นเข้ามาด้วย คือกลุ่มฟูคกิวซึ่งหวังให้ญี่ปุ่นช่วยขับไล่ฝรั่งเศสมานานแล้ว⁸ พวกนี้ได้รับการติดต่อ และถูกหนุนให้ใช้อากาสันลูกขึ้นต่อสู้กับฝรั่งเศส มีความเป็นไปได้ว่าพวกเขาไม่รู้เรื่อง สัญญาระหว่างญี่ปุ่นกับเจ้าอาณานิคม หลังจากทหารญี่ปุ่นได้รับคำสั่งให้ยุติการปฏิบัติการ พวกนักรบฟูคกิวส่วนใหญ่ก็ยังไม่เต็มใจถอนข้ามพรมแดนกลับเข้าไปในกวางสี (ประเทศจีน) พวกเขารบต่อไปภายใต้การ นำของเจิ่นจุงหลับ⁹ และจุดชนวนลุกขึ้นสู้ใน เขตกลางจีน พวกผู้ปฏิบัติงานพ.ก.อ.ในห้อง ถิ่นเห็นดังนั้นจึงรีบประชุมกันในวันที่ 27 กันยายน สมาชิกพรรคส่วนหนึ่งที่ช่วงชิง โอกาสนี้แหกคุกกลางจีนออกมา ที่ประชุม ตกลงจัดตั้งหน่วยบัญชาการเพื่อนำการลุก ขึ้นสู้ทันที¹⁰ ผลปรากฏว่าการลุกขึ้นสู้ครั้งนี้ (ต่อมาเรียกกันว่า การลุกขึ้นสู้ที่เคซิน) ถูกบดขยี้ อย่างไม่ยั้งมือ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ต้องพบกับความสูญเสียหนักหน่วงอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ความเสียหาย ใหญ่หลวงที่สุดของพ.ก.อ.(ก่อนสิงหาคม 1945)เกิดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 1940 ในช่วงนั้นอำนาจรัฐอาณานิคมฝรั่งเศสกำลังซบเซาอยู่กับข้อขัดแย้งเรื่องจังหวัด ชายแดนกับรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ของประเทศไทย ทหารอาณานิคมที่เป็นชาว เวียดนามบางหน่วยคิดว่าฝรั่งเศสอาจจะส่ง พวกตนไปรบกับไทยในเขมร พวกเขาจึง วางแผนขบถและติดต่อผู้ปฏิบัติงานคอมมิวนิสต์ให้มาช่วยวางแผน (มีความเป็นไปได้สูง

ว่าบางส่วนอาจจะสัมพันธ์กันมาก่อนแล้ว) แต่ฝรั่งเศสได้ค้นพบความลับเสียก่อนและ เตรียมตัดไฟเสียแต่ต้นลม ถึงกระนั้นก็ตาม การลุกขึ้นสู้ได้ระเบิดขึ้นจนได้ภายใต้การชี้นำ โดยตรงของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนภาคใต้ เหตุการณ์ได้ลุกลาม ไปถึงแปดจังหวัด มีชาวนา คนงานและ ทหารอาณานิคมเข้าร่วมนับหมื่น ๆ คน¹¹ เนื่องจากต้องการล้างอายที่ถูกทหารญี่ปุ่นลบ หลู่เอาเมื่อเดือนกันยายน ทหารฝรั่งเศสจึง ปฏิบัติการเหี้ยมโหดยิ่งกว่าครั้งใด ๆ มีการ ใช้เครื่องบินถึงยี่สิบลำทิ้งระเบิดทำลายล้าง เขตที่มีการลุกขึ้นสู้¹² ผู้ปฏิบัติงานของพรรค มากกว่าร้อยคนรวมทั้งกรรมการกลางและ กรรมการภาคใต้จำนวนหนึ่งถูกจับมาประหาร¹³ แหล่งข้อมูลบางแห่งยืนยันว่ามีคน ถูกจับมากกว่าหกพันคน¹⁴ มันเป็นการพ่าย แพ้ครั้งสำคัญที่สุดหลังจากการเคลื่อนไหว โซเวียตแห่งที่-ดินไหในปี 1931 พ.ก.อ.ในภาคใต้ อ่อนแอลงจนฟื้นตัวไม่ได้ตลอดระยะก่อน ชัยชนะสิงหาคม 1945 อันที่จริงการลุกขึ้น สู้ครั้งนี้เกิดขึ้นโดยคณะกรรมการกลางมิได้ มีมติรับรอง¹⁵

พวกภูษาคีรีเวียดนามต่างจากขบวนการ ชาติในประเทศอื่น ๆ แถบเอเชียอาคเนย์ พวกเขาเรียนรู้อย่างรวดเร็วว่าญี่ปุ่นไม่ได้สนใจที่จะทำลายแอกอาณานิคมอย่างแท้จริง แต่ละ ต้องยกเว้นกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสบาง กลุ่ม ทว่ากล่าวสำหรับพรรคคอมมิวนิสต์ อินโดจีนซึ่งถูกกระหน่ำปราบคาบสองครั้ง แล้ว การที่ญี่ปุ่นยินยอมเฉย ๆ ยิ่งเป็นการ พิสูจน์ได้ว่าอะไรเป็นอะไร

อันที่จริงมีหลักฐานยืนยันว่าพ.ก.อ. ถูจุดยัณคักค้านญี่ปุ่นตั้งแต่ฝ่ายหลังยังไม่ได้ เข้ามาในอินโดจีน ในการประชุมคณะกรรมการ กลางครั้งที่หกที่จังหวัดญาคินห์เมื่อ เดือนพฤศจิกายน 1939 มติที่ออกมาระบุว่า

“เพื่อที่จะอยู่รอด ประชาชนอินโดจีน ไม่มีทางเลือกนอกจากจะโค่นล้มสร้างจักรวรรดิฝรั่งเศสและต่อต้านผู้รุกรานทุกประเภท ไม่ว่าผิวขาวหรือผิวเหลือง เพื่อ บรรลุถึงการปลดปล่อยประชาชาติ”¹⁶

อันนี้ไม่ใช่เรื่องยากที่จะเข้าใจ ประการแรก ญี่ปุ่นเข้ามายึดส่วนต่าง ๆ ของจีน ตั้งแต่ปี 1937 แล้ว (ไม่นับแมนจูเรียซึ่งยึดได้ ในปี 1931) ชาวจีนรวมทั้งพวกคอมมิวนิสต์ ได้ดำเนินการต่อต้านผู้รุกรานอย่างแข็งขัน เมื่อถึงปลายปี 1939 ชาวกอมมิวนิสต์เวียดนามก็จะต้องได้ยินมาบ้างว่าญี่ปุ่นทำอะไร อยู่ในจีน ประการต่อมา สายลับญี่ปุ่นเข้ามา เคลื่อนไหวคิกคักอยู่ในอินโดจีนพักหนึ่ง แล้ว ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของทางรถไฟสายยูนาน-ดงเกียเป็นเรื่องแจ่มชัด ไม่ช้าไม่นานญี่ปุ่นก็ต้องกดบีบอินโดจีน ไหล่ล่า ถูกยึดไปแล้วในเดือนกุมภาพันธ์ 1939 และ หมูเกาะแสปรทลี่ในเดือนมีนาคม มีความเป็นไปได้ที่จะมองเห็นแนวโน้มที่ญี่ปุ่นจะเข้ามา ประการสุดท้ายภายใต้สถานการณ์ ดังกล่าวและโดยลักษณะอุดมการณ์ของพรรค คอมมิวนิสต์อินโดจีน เป็นไปไม่ได้ที่พวกเขาจะละทิ้งญี่ปุ่นเป็นมิตร ไม่ว่าญี่ปุ่นจะเข้ามา โคนฝรั่งเศสหรือมอบบีบให้ร่วมมือก็ตาม ญี่ปุ่นเป็นเพียงระบอบจักรวรรดิอีกระบอบหนึ่งที่จะเข้ามาครอบงำเวียดนาม¹⁷ เหล่านี้เป็นท่าทีทั่วไปของพ.ก.อ.ซึ่งเหตุการณ์ต่อมา ได้พิสูจน์ว่าทางพรรคได้ตั้งเป้าไว้ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นต้องหมายความว่าความคิดปลดปล่อยประชาชาติของ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเป็นผลจากการ คาดว่าญี่ปุ่นจะเข้ามายึดครอง เราคงจำได้ว่าการพังทลายของรัฐบาลแนวร่วมในฝรั่งเศสทำให้ “การปฏิวัติอย่างจำกัด” ของชาวกอมมิวนิสต์เวียดนามสิ้นสุดลง ทั้งนี้เนื่องจากไม่มี “สหยา” อยู่ในรัฐบาลฝรั่งเศส

อีกแล้ว¹⁸ อันที่จริงพ.ค.คงจะถอนหายใจโล่งอกที่เรื่องมันเป็นอย่างนั้น พอถูกเบนได้แค่วันเดียวคณะกรรมการกลางของพรรคก็ออกคำชี้แนะเน้นว่า“สถานการณ์ในอินโดจีนจะต้องนำไปสู่ประเด็นปลดแอกประชาชาติ”¹⁹ (29 กันยายน 1939)

ด้วยเหตุนี้การสิ้นสุดยุคแนวร่วม (Popular Front) จึงเท่ากับเปิดทางให้พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนฟื้นฟูเป้าหมายสูงสุดของการต่อต้านอาณานิคม กระนั้นก็ตามอันนี้ก็ยังไม่ได้อธิบายว่าทำไมแนวทางชนชั้นภายในประเทศของพรรคจึงต้องเปลี่ยนจากทฤษฎี“ชนชั้นต่อชนชั้น”มาเป็นยุทธวิธีแนวร่วมซึ่งผนึกกำลังชนชั้นทั้งปวงสู่ศัตรูภายนอก

มติจากการประชุมครั้งที่หกของคณะกรรมการกลางกล่าวไว้ว่า

“...ปัญหาทั้งปวงของการปฏิวัติ รวมทั้งปัญหาเกษตรกรรม(ชาวนา-ผู้เขียน) ต้องได้รับการแก้ไขโดยยึดถือเป้าหมายนี้ (การปลดแอกประชาชาติ) ไว้ในใจ”²⁰

ก็จริงที่ยุทธวิธีแนวร่วมเป็นส่วนประกอบที่แยกไม่ออกของแนวคิดปลดแอกประชาชาติ แต่ในสมัยนั้นมันยังไม่ใช่อุสรณ์สำเร็จเสียทีเดียว คงต้องคิดกันหัวแทบแตกและบางทีก็อาจจะต้องต่อสู้ภายในพรรคเพื่อสถาปนาแนวทางนี้ขึ้นมา หากจะวิเคราะห์เองง่าย ๆ ว่าแนวทางดังกล่าวสะท้อนชัยชนะของพวก“ชาตินิยม”ภายในพรรคที่มีต่อพวก“สากลนิยม”ก็คงจะดูหายาบไป (เหมือนดังที่วินห์ทิมเซ็นหัวไว้) เราไม่มีหลักฐานว่ามีการต่อสู้ภายในพรรคในช่วงนี้ อย่างดีที่สุดก็คงจะคาดเดาได้ว่าพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน“บรรลุนิติภาวะ”ทางการเมืองมากขึ้นหลังจากแพ้มาหลายครั้งพังมาหลายเที่ยว

มีเหตุผลอีกข้อหนึ่งซึ่งทำให้ไม่อาจ

วิเคราะห์ไปได้ว่าระยะนี้มีการต่อสู้ระหว่างพวก“ชาตินิยม” กับ “สากลนิยม” ภายในพรรคหรือไม่ ความคิดปลดแอกประชาชาติและยุทธวิธีแนวร่วมนั้นหากไม่ได้รับการยอมรับโดยตรงจากองค์การคอมมิวนิสต์สากลก็ไม่ได้ขัดอะไรกับแนวของสหภาพโซเวียตในยุโรปตอนนั้น สตาลินเพิ่งจะสร้างตัวอย่างการร่วมมือทางชนชั้นด้วยการตกลงกับฮิตเลอร์ในวันที่ 23 สิงหาคม 1939 (ตอนหลังทะเลาะกับเยอรมันก็หันมาสามัคคี

กับมหาอำนาจตะวันตก แต่เป็นตัวอย่างว่าสตาลินก็เคยคิดและทำเรื่องแนวร่วมทางชนชั้นเท่านั้น ส่วนเรื่องพรรคเล็กพรรคน้อยจะต้องจ่ายราคาอะไรบ้างนั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง) นอกจากนี้แล้วรัฐบาลฝรั่งเศสช่วงสิ้นเดือนกันยายนก็ต่อต้านทั้งรัสเซียและเยอรมัน ฉะนั้นการที่คอมมิวนิสต์จะห้ามพ.ค.อ.มิให้คิดโค่นฝรั่งเศสคงเป็นไปได้ ไม่น้อยที่สุดก็คงไม่ห้ามในช่วงนี้ เมื่อพิจารณาสภาพทั้งหมดแล้วประเด็นชาตินิยมมาก่อน

หรือสากลนิยมจึงไม่น่าจะเกิดขึ้นภายในพรรค ช่วงปี 1939

โดยทั่วไปแล้ว ผู้ศึกษาการปฏิวัติเวียดนามมักจะนิยมถือเอาการประชุมครั้งที่แปดของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเป็นจุดเริ่มต้นของแนวทางใหม่ที่ตั้งเป้าปลดปล่อยประชาชาติและใช้ยุทธวิธีแนวร่วม การประชุมดังกล่าวจัดขึ้นที่ปากบ่อในเดือนพฤษภาคม 1941 เหตุผลที่ถือกันเช่นนั้นมีดังนี้ 1) เป็นเพราะการประชุมดังกล่าวมีมติจัดตั้งองค์การกู้ชาติเวียดนามห์ (Vietnam Doc Lap Dong Minh) และ 2) เป็นเพราะในการประชุมครั้งนี้ โฮจิมินห์ได้กลับเข้าร่วมการนำพรรคอย่างถึกคักเป็นครั้งแรกหลังจากอยู่นอกประเทศมาหลายปี

เป็นเพราะ โฮจิมินห์ เข้าร่วมประชุมด้วยนั่นเอง หลายคนจึงคิดว่าเรื่องทั้งหมดมาจากเขา อย่างไรก็ตาม เรามีหลักฐานว่าทางพรรคออกแนวทางนี้มาตั้งแต่ก่อนโฮกลับถึงหนึ่งปี ด้วยเหตุนี้จึงว่าเขาเป็นผู้ริเริ่มคนแรกคงไม่ได้ โฮจิมินห์ออกจากมอสโกมาในปี 1938 ก่อนสิ้นยุครัฐบาลแนวร่วมในฝรั่งเศสและก่อนสนธิสัญญารัสเซย์-เยอรมัน ในช่วงประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่หก โฮอยู่ในจีนแล้วและอาจจะเป็นจีนตอนใต้ด้วย อันนี้เป็นจุดเดียวที่อาจทำให้เราสงสัยได้ว่าโฮจิมินห์เป็นคนส่งผลสะท้อนต่อมติพรรคโดยชี้นำข้ามชายแดนมา แต่ก็อีกนั่นแหละ บางคนมีหลักฐานว่าโฮยังต้องการเวลาศึกษาสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ตอนนั้นเขายังโฆษณาความคิดแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านฟาสซิสต์และงดเว้นข้อเรียกร้องให้ได้อิสระภาพทันที²²

การไม่ไว้วางใจผู้นำและตัดสินใจสร้างแนวร่วมปลดแอกประชาชาติช่วยเสริมความเข้มแข็งให้กับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

โฮ จิ มินห์ ผู้นำของฝ่ายคอมมิวนิสต์

ในสองด้าน อันดับแรก ทางพรรคสามารรถค้นพบความเพื่อสันที่อะอาศัยกำลังญี่ปุ่นมาโค่นการปกครองของฝรั่งเศส อันดับต่อมา เมื่อญี่ปุ่นสร้างความทุกข์ยากให้กับชาวเวียดนาม พรรคกลายเป็นผู้นำที่เลือกอยู่ผู้เดียวที่สามารถนำการต่อต้านญี่ปุ่นได้

ลักษณะพิเศษของสถานการณ์อินโดจีนระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองคือ ญี่ปุ่นรักษาระบอบการปกครองอาณานิคมเอาไว้จนตัวเองใกล้แพ้แล้ว (ไม่เหมือนในอินโดนีเซียหรือพม่า) ซึ่งหมายถึงว่าพวก“ชาตินิยม”ที่อิงญี่ปุ่นไม่มีทางกู้ชาติได้ ญี่ปุ่นมิได้ต้องการพวกเขาเท่ากับที่พวกเขาต้องการญี่ปุ่น เดวิด มาร์เคซซ์ไว้แล้วว่าสถานการณ์ในอินโดจีนช่วงสงครามโลกทำให้สามารถเชื่อม “การต่อต้านอาณานิคมกับต่อต้านลัทธิฟาสซิสต์เข้าด้วยกันในลักษณะที่เป็นไปไม่ได้ในที่อื่น ๆ ของเอเชียอาคเนย์”²³ แต่ทว่าการเชื่อมเช่นนี้มีใช้เกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติ มีแต่พ.ค.อ.เท่านั้นที่มองเห็น ในอีกด้านหนึ่ง การปลดปล่อยเวียดนามย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่ต้านทั้งระบอบอาณานิคมฝรั่งเศสและลัทธิฟาสซิสต์ญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะอำนาจทั้งสองได้ประกอบกันเป็นการครอบงำร่วมของต่างชาติในช่วงนี้ สาเหตุนี้แหละที่สงครามโลกครั้งที่สองทำให้หลังชาตินิยมที่มีใช้คอมมิวนิสต์ในเวียดนามอ่อนตัวลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการนำ

พรรคก๊กมินตั๋งเวียดนามอาจจะเป็นกลุ่มเดียวที่ใกล้เคียงกับพ.ค.อ.ในทหรณะต่อต้านทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่น ปัญหาอยู่ที่ว่าพรรคนี้เท่ากับสลายตัวแล้วโดยพฤตินัย (ในประเทศ) สมาชิกส่วนใหญ่หลบอยู่ที่มณฑลยูนนานและกวางสีของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถวเมืองคุนหมิง หลิวโจว เกว๋ย-หลินและฉิงซี²⁴ พรรคก๊กมินตั๋งเวียดนามก่อตั้งขึ้นในปี 1927 โดยมีครูคนหนึ่งชื่อ

เหงียนได้อ็อค เป็นผู้นำ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า พรรคนี้ถูกปราบยับเยินในเดือนกุมภาพันธ์ 1930 ผู้นำพรรคและผู้ติดตามหลายร้อยถูกสังหาร รวมทั้งเหงียนได้อ็อคด้วย²⁵ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองสมาชิกพรรคจำนวนหนึ่งได้เคลื่อนไหวคัดค้านระบอบอาณานิคมฝรั่งเศสอยู่ในจีนตอนใต้ โดยมีนายพลก๊กมินตั๋งชื่อ จางผ่าก้วย เป็นผู้อุปถัมภ์คำจุน ผู้นำที่สำคัญของพวกเขาคอนนี้มี หวู่หังเจิ้นห์ เหงี่ยมก๊เถาะและฝือกวงฝาม

ทั้ง ๆ ที่มีจุดยืนถูกต้องในการคัดค้านระบอบอาณานิคมและลัทธิฟาสซิสต์ญี่ปุ่น พรรคก๊กมินตั๋งเวียดนามก็ไม่สามารถพัฒนาตัวเองขึ้นมาเป็นทางเลือกแข่งกับการนำของคอมมิวนิสต์ได้ เวรกรรมที่สำคัญของพวกเขาคือไม่สามารถดึงดูดผู้ตามภายในประเทศได้เพียงพอ หรือจะพูดให้ชัดกว่านั้นก็คือ พรรคนี้ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการสนับสนุนจากมวลชน นักประวัติศาสตร์มักถือกันว่าพรรคลุกขึ้นสู้เอียนบายเป็นเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความล่มจมของพรรค อย่างไรก็ตาม ควรจะต้องบันทึกไว้ด้วยว่าไม่มีพรรคหรือกลุ่มปฏิวัติใดในช่วงนั้นที่ปลอดภัยจากเงื้อมมือฝรั่งเศส สิ่งที่แตกต่างกันคือความสามารถที่จะฟื้นตัว ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองพรรคก๊กมินตั๋งเวียดนามมีคนเหลืออยู่บ้าง แม้จะน้อยเต็มทีก็เพียงพอที่จะเริ่มก่อร่างสร้างตัวใหม่ แต่ทางพรรคเลือกพึ่งพรรคก๊กมินตั๋งของจีนเป็นหลัก แทนที่จะวางแผนปฏิวัติอย่างเป็นกิจลักษณะ กลับหวังว่าจะได้อำนาจเมื่อทหารจีนคณะชาติเคลื่อนเข้าเวียดนาม²⁶ อุปาทานอันนี้ทำให้ทางพรรคเลื้อยขาด้านงานมวลชนและพรรคที่เคยเป็นพรรคปฏิวัติอย่างแท้จริงก็กลายเป็นผู้ชมที่เฉื่อยเฉื่อยไป แทนที่จะเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์กลายเป็นเล่นเสี่ยงโชคอยู่กับมัน

ตรงกันข้ามกับพรรคก๊กมินตั๋ง กลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสที่มีใช้คอมมิวนิสต์ส่วนใหญ่เป็นพวกนิยมญี่ปุ่น ที่มีสายสัมพันธ์กับโคเถียวมานานที่สุดเห็นจะเป็นกลุ่มฟูกทิวซึ่งนำโดยเจ้าชายเกื่องเหยอ กลุ่มนี้ได้อาศัยญี่ปุ่นสร้างกำลังรบขึ้นมาในมณฑลกวางตุ้งซึ่งต่อมาหน่วยรบดังกล่าวก็เข้ามามีส่วนร่วมในกรณีฉางเซิน²⁷ ทั้ง ๆ ที่ถูกญี่ปุ่นหักหลังกลุ่มนี้ก็ยังคงฝากความหวังไว้กับโคเถียวต่อไป ในปี 1942 ญี่ปุ่นก็สามารถชักชวนเจิ่นวันอานตั้งสาขาของขบวนการเจ้าชายเกื่องเหยอขึ้นในโคชินไชน่า(เวียดนามใต้) อย่างไรก็ตาม มีชาวฟูกทิวส่วนหนึ่งที่หันไปพึ่งพิงจีนก๊กมินตั๋ง

กลุ่มเกาไต้ซึ่งเป็นขบวนการศาสนาที่มีมวลชนสนับสนุนก็มีสายสัมพันธ์กับญี่ปุ่นมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1930 ขบวนการนี้มีประชาชนเข้าร่วมอย่างแท้จริงและอ้างว่ามีสมาชิกถึงสามแสนคนในปี 1938²⁸ ในตอนแรกกลุ่มเกาไต้เป็นการเคลื่อนไหวทางศาสนาล้วน ๆ โดยมีโจวันเจียวเป็นผู้นำจัดตั้งกันขึ้นในปี 1919 ต่อมาในปี 1925 ขบวนการเริ่มมีลักษณะทางการเมืองภายใต้การนำของเลหวันจุง หลังจากปี 1935 เป็นต้นมาเกาไต้ก็กลายเป็นขบวนการชาตินิยมภายใต้การนำของฝามกงดัก โดยพื้นฐานแล้วอิทธิพลของเกาไต้จำกัดอยู่ในเฉพาะเวียดนามภาคใต้ ขบวนการเกาไต้มีการจัดตั้งเป็นชั้นบนชั้นล่าง โดยมีพระสันคปาปาเป็นผู้นำสูงสุด

ฮัวเหาเป็นกลุ่มศาสนาอีกกลุ่มหนึ่งที่นิยมญี่ปุ่น ขบวนการนี้จัดตั้งขึ้นในปี 1939 โดยหวินห์ฝูเสาะแห่งหมู่บ้านฮัวเหา กล่าวสำหรับระดับการจัดตั้งและความใกล้ชิดกับญี่ปุ่นแล้ว นับว่าน้อยกว่าพวกเกาไต้ อย่างไรก็ตามกลุ่มนี้ก็มิมีมวลชนติดตามอย่างแท้จริง การเคลื่อนไหวของฮัวเหาจำกัดอยู่ในเวียดนาม

นามภาคได้เช่นกัน

ในสภาพที่ทุกขยากและต่ำต้อยน้อยหน้าภายใต้ระบอบอาณานิคม ขบวนการศาสนาซึ่งคอยยกความหวังทางวิญญาณให้กับคนยากไร้ได้ดูดซับสำนึกต่อต้านผู้กดขี่เข้ามาไว้อย่างเสียไม่พิน สำนึกเหล่านี้มีมาก่อนขบวนการกล่าวมาแล้ว ฉะนั้นขบวนการศาสนาจึงกลายเป็นขบวนการชาตินิยมไป ลักษณะหลังนี้แหละที่ทำให้เกิดพลังขึ้นมา

ในเวียดนามภาคเหนือ มีกลุ่มนิยมญี่ปุ่นอีกกลุ่มหนึ่งคือพวกไควเวียด แหล่งข้อมูลอันหนึ่งยืนยันว่าขบวนการไควเวียดเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 1936²⁹ ในปี 1940 มีการก่อตั้งกลุ่มไควเวียดขึ้นอีกสองกลุ่มและถึงปี 1944 ทั้งสามกลุ่มก็รวมกันเป็นพันธมิตรไควเวียดแห่งชาติ (Dai Viet National Alliance) สมาชิกไควเวียดส่วนใหญ่มาจากชนชั้นกระฎุมพีเวียดนามทางภาคเหนือและภาคกลาง ขบวนการนี้ขาดทั้งการนำที่รวมศูนย์และมวลชนคิดตาม

ญี่ปุ่นสามารถยึดกุมสำนึกต่อต้านฝรั่งเศสในเวียดนามและเล่นกับมันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ตั้งแต่ทหารญี่ปุ่นยังไม่ได้เข้าอินโดจีน (กันยายน 1940) สายลับญี่ปุ่นก็เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสแล้ว ทั้งนี้โดยพยายามหว่านล้อมให้กลุ่มเหล่านั้นเชื่อว่าวันหนึ่งญี่ปุ่นจะเข้าปลดปล่อยเอเชียออกจากแอกของนักล่าอาณานิคมยุโรป โดยพื้นฐานแล้วงานโฆษณาของญี่ปุ่นกระทำผ่านกงสุลใหญ่ที่ไซ่ง่อน ร้อยเอกชาคาโอะ กาวามูระซึ่งประจำอยู่ที่นั่นและนายมัทธิสึด้าสายลับซึ่งแสวงทำเป็นนักธุรกิจคนหลังนี้ถูกฝรั่งเศสขับออกไปในปี 1938 แต่ก็กลับเข้ามาอีกในต้นปี 1941

เป็นการยากที่จะเข้าใจว่าทำไมกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสหลายกลุ่มจึงฝากความหวังไว้กับญี่ปุ่น ทั้ง ๆ ที่ญี่ปุ่นงดเว้นการทำลาย

ระบอบอาณานิคมเพราะฝรั่งเศสยอมรับร่วมมือ เหตุผลหนึ่งนี้อาจจะเป็นเพราะญี่ปุ่นช่วยคุ้มครองพวกต่อต้านฝรั่งเศสอยู่บ้าง ผู้นำชาตินิยมหลายคนเช่น เจิ่นวันอาน เจิ่นจิงคิม และเหียนวันสัม ถูกส่งไปยังที่ ๆ ปลอดภัย แถวสิงคโปร์และฟอร์โมซา (ไต้หวัน) ซึ่งญี่ปุ่นยึดครองอยู่ คนอื่น ๆ เช่นหวินห์ฝูเสาะ³⁰ และโงดิงห์เตียมได้รับการปกป้องจากหน่วยเคมเปไต ซึ่งเป็นตำรวจการเมืองของญี่ปุ่น ทำนองเดียวกับเกสตาโปของฮิตเลอร์

อีกเหตุผลหนึ่งซึ่งอาจจะสำคัญกว่าคือญี่ปุ่นเองก็รักษาทงเลือกในการโค่นฝรั่งเศสไว้เสมอ ถ้าหากฝ่ายหลังยุติความร่วมมือ ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงส่งเสริมกระแสต่อต้านฝรั่งเศสต่อไป และไม่ยอมหยุดโฆษณาความคิด “เอเชียเพื่อเอเชีย” มีการชักชวนกลุ่มชาตินิยมต่าง ๆ ให้สามัคคีกันสร้างแนวร่วมโปรญี่ปุ่นขึ้น แม้ละ โนบายashi ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่ค่อยเสมอต้นเสมอปลายนัก แต่พวกญี่ปุ่นที่มีความคิดแบบทหารมักจะมึลักษณะยึดอุดมคติในการตีความนโยบาย “ร่วมวงไพบูลย์แห่งเอเชีย” เครื่องคิดกว่าส่วนอื่น ๆ พวกนี้ทำงานหนักเพื่อเตรียมชาวเวียดนามให้พร้อมสำหรับความจำเป็นทางการทหารของโคเกียซึ่งคงจะเกิดขึ้นจนได้ พวกชาตินิยมบางกลุ่มได้รับการฝึกวิธีสู้รบ “กลุ่มใหญ่ที่สุดของพวกเขาถูกระดมโดยชาวเกาหลีในหมู่คนงานฐานทัพเรือญี่ปุ่นที่ไซ่ง่อนและโซลอน”³¹ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นยังไม่ยอมให้คนเหล่านี้ถืออาวุธจริง

เช่นนี้แล้ว ความหวังของพวกชาตินิยมที่มีต่อญี่ปุ่นจึงได้รับการดำรงไว้แน่นอน ความสัมพันธ์ระหองระแหงระหว่างญี่ปุ่นกับฝรั่งเศสก็คงไม่ใช่ความลับอะไรในหมู่พวกเขา ฉะนั้นจึงน่าจะมีการคาดคะเนว่าวันหนึ่งความร่วมมือระหว่างสอง

อำนาจจะสิ้นสุดลง นั่นแหละคือวันที่พวกเขารอคอย

จุดยืนโปรญี่ปุ่นทำให้กลุ่มชาตินิยมที่มีโซคอมมิวนิสต์ล้มเหลวในการเชื่อมขบวนการต่อต้านอาณานิคมเข้ากับขบวนการต่อต้านฟาสซิสต์ ความจำเป็นในเรื่องนี้ไม่ได้เกิดจากคำนิยามทางการเมืองทั่วไปที่เห็นว่าลัทธิฟาสซิสต์ชั่วร้าย (จริง ๆ แล้วคงไม่มีใครคาดหวังให้ประชาชนระดับเฉลี่ยในอินโดจีนตอนนั้นเข้าใจแจ่มชัดว่าลัทธิฟาสซิสต์คืออะไร) หากเกิดจากสภาพที่ฟาสซิสต์ญี่ปุ่นครอบงำเวียดนามอยู่ในความเป็นจริง การขู่วิถีเวียดนามเพื่อสนองสงครามได้ก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นอย่างรุนแรงและในที่สุดก็กลายเป็นทุพภิกขภัยอันกว้างขวางทารุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเวียดนามภาคเหนือ เป็นไปได้ยากที่พวกต่อต้านฝรั่งเศสจะยอมรับกับชาวนาที่กำลังจะตายว่าสาเหตุของภัยพิบัติมาจากญี่ปุ่น ยิ่งจะให้พวกเขานำมวลชนต่อต้านญี่ปุ่นนั้นเป็นอันเลิกคิดได้ ฉะนั้นจึงเหลือแต่ขบวนการเวียดนามที่เท่านั้นที่นำชาวนาโจมตีจนจำวฝรั่งเศสและญี่ปุ่นในช่วง 1944-45 เมื่อเวียดนามมีผู้อยู่ขบวนการเดียวคะแนนนิยมจากชาวนาย่อมจะเทไปยังพวกเขาฝ่ายเดียวเช่นกัน เช่นนี้แล้วกลุ่มนิยมญี่ปุ่นจึงพลาดโอกาสสร้างความแข็งแกร่งให้ตนเอง ในขณะที่เดียวกันลักษณะชาตินิยมของพวกเขาก็ถูกประเมินต่ำลงอย่างเสียไม่พิน

การที่กลุ่มเหล่านี้คาดหวังว่าญี่ปุ่นจะต้องแตกกับฝรั่งเศสนั้นถูกต้อง แต่จุดที่ถูกของพวกเขาก็เป็นจุดที่ผิดที่สุดด้วย เมื่อญี่ปุ่นทำรัฐประหารโค่นฝรั่งเศสในวันที่ 9 มีนาคม 1945 เวียดนามก็มิได้รับอิสรภาพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังไม่ยอมให้กลุ่มโปรญี่ปุ่นขึ้นมาใช้อำนาจด้วย แทนที่จะเอาเจ้าชายเกื่องเหยอ (เชื้อพระวงศ์ที่รัชชากิน

หนึ่ง นำขบวนต่อต้านฝรั่งเศสมาตั้งแต่ก่อน
มีพรรคคอมมิวนิสต์และสัมพันธ์กับญี่ปุ่นมา
ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกหลายปี) กลับมา ญี่ปุ่น
กลับยอมรับเขาได้จึงเป็นจักรพรรดิหุ่นของ
ฝรั่งเศส สาเหตุที่สำคัญอันหนึ่งคือรัฐประ-
หารครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อญี่ปุ่นอ่อนแรงเต็มที่
แล้ว ที่โค่นฝรั่งเศสก็เพื่อสร้างแนวหลังที่ไว้
ใจได้³² ในขณะที่ตนเองพยายามรวบรวม
กำลังพลในฐานะในสงครามขึ้นมาใหม่ ด้วย
เหตุนี้ญี่ปุ่นจึงมุ่งรักษาสถานภาพเดิมของการ
เมืองทองถิ่น ไม่อยากให้มีการแก่งแย่ง
อำนาจกันในหมู่พวกต่อต้านฝรั่งเศส³³

สนธิสัญญา 1884 ระหว่างเวียดนาม
กับฝรั่งเศสยุคขบเล็ก การปกครองของฝรั่งเศส

โฮกกลับจากปารีสพร้อมกับเวียตมินห์ที่เริ่มปะทะกับ
ฝรั่งเศสอย่างรุนแรง และโฮกต้องหลบออกไปยังที่นั่น
ชายแดนสร้าง “กองโจร” สู้กับฝรั่งเศสต่อไปใหม่

เสถียรที่สุดลงแต่อิสรภาพของเวียดนามยังไม่ได้เริ่มต้น เมืองสำคัญขนาดไฮฟองและคาทัง ซึ่งเคยถูกฝรั่งเศสปกครองโดยตรงถูกโอนมาให้อยู่ในปกครองโดยตรงเช่นกัน ตั้งเกีย(ภาคเหนือ) ถูกกำหนดให้ปกครองโดยผู้แทนของในวังแต่ได้รับคำปรึกษาจากข้าหลวงใหญ่ญี่ปุ่น โคชินไชน่า(ภาคใต้)ซึ่งเคยเป็นอาณานิคมโดยตรงของฝรั่งเศสภายใต้สัญญา 1862 และ 1874 กลายเป็นเขตยึดครองของญี่ปุ่น ฉะนั้นเขตที่รัฐบาล“อิสระ”ควบคุมโดยตรงจากเมืองเว้ก็เหลืออยู่แค่อันนัม(ภาคกลาง)³⁴ ถ้าจะมีเหตุการณ์อะไรสักอย่างที่เป็นสัญลักษณ์การล้มละลายทางการเมืองของกลุ่มนิยมญี่ปุ่น ก็คงเป็นรัฐประหาร 9 มีนาคมนี้แหละ

ชาวเวียดนามต่อสู้ดิ้นรนเพื่ออิสรภาพมานานก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง แต่สงครามได้นำความหวังใหม่มายังกลุ่มต่อ

ด้านอาณานิคมทั้งหลาย ความคิดปลดแอก
ประชาชาติมิใช่ของใหม่ มันเป็นเพียงเป้าหมาย
ธรรมชาติของการต่อต้านระบอบอาณานิคม
ถึงแม้ว่าระบอบรัฐบาลแนวร่วมในฝรั่งเศส
จะกดขี่ให้ข้อเรียกร้องนี้ขาดความเร่ง
ด่วนลงไป แต่มันก็ไม่ได้หายไปจากความ
คิดของคนเวียดนาม สงครามโลกครั้งที่สอง
ไม่ได้เอาจุดหมายนี้ขึ้นมาเพราะว่ามันอยู่ที่
นั่นมาตลอด สิ่งที่สงครามกำหนดก็คือทำให้
มันกลายเป็นภารกิจเร่งด่วน ผู้รักชาติทุก
หมู่เหล่า ไม่ว่าจะเป็คอมมิวนิสต์หรือไม่ก็
ตาม ต่างเห็นสงครามโลกครั้งที่สองเป็นโอกาส
สำคัญที่จะขจัดระบอบอาณานิคมทั้ง
นั้น สิ่งที่แตกต่างกันคือวิธีการ ซึ่งจะเป็นตัว
กำหนดว่าอาศัยกำลังของใคร

ขบวนเวียตมินห์กับยุทธวิธี
แนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

ระหว่างวันที่ 10-19 พฤษภาคม 1941 มีการประชุมครั้งที่แปดของคณะกรรมการกลางพ.อ. เอกสารทางการเวียดนามยืนยันว่าโฮจิมินห์เป็นประธานในที่ประชุมในฐานะผู้แทนจากโคมินเทอร์³⁵ ก่อนหน้านั้นสามเดือนคือวันที่ 8 กุมภาพันธ์ โฮได้ข้ามพรมแดนจีน-เวียดนามข้ามยังเขตจังหวัดเกาบัง นับเป็นการคืนปิตุภูมิครั้งแรกหลังจากอยู่ต่างประเทศมาถึงสามสิบปีที่ประชุมครั้งนี้ได้มีมติก่อตั้งองค์การแนวร่วมเวียดนาม

อย่างไรก็ตาม องค์การแนวร่วมได้
 รับการจัดตั้งมาแล้วตั้งแต่การประชุมครั้ง
 ที่หกเมื่อปลายปี 1939 มีชื่อว่าแนวร่วมอิน-
 โคจีนต่อต้านจักรวรรดินิยม (Indochinese
 Anti-Imperialist United Front) ในการ

ประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่เจ็ด เมื่อพฤศจิกายน 1940 ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านฝรั่งเศสและฟาสซิสต์ญี่ปุ่นในอินโดจีน (National United Front against the French and-Japanese Fascists in Indochina) เมื่อตั้ง ขบวนการเวียดนามห์ ตัวองค์กรจัดตั้งเองนับได้ว่ามีอยู่แล้ว สิ่งที่น่าสนใจก็คือชื่อเวียดนาม คือคหลับค่งมินห์นั้นเน้นด้านบวกของการปฏิวัติมากกว่าชื่อเก่า นั่นคืออิสรภาพ(คือคหลับ)การประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่แปดนี้มีความสำคัญอย่างไร อันดับแรก มีการย้ำให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนของการ-กิจปลดแอกประชาชาติ ดังที่มิได้ชี้ไว้

“เฉพาะหน้านี้ ผลประโยชน์ทางชนชั้น และของพรรค (section) ควรขึ้นต่อผลประโยชน์ความเป็นความตายของประเทศชาติ แม้เราล้มเหลวในการปลดปล่อยประเทศ ล้มเหลวในการกอบกู้อิสรภาพ และเสรีภาพให้กับทั่วทั้งประชาชาติในโอกาสนี้ ไม่เพียงแต่ประเทศและประชาชนจะต้องตกเป็นทาสชาติออกไปเท่านั้น ผลประโยชน์ของชนชั้นและพรรคก็ไม่อาจถูกกู้คืนมาได้”³⁷

ประการต่อมา ที่ประชุมได้วางหลักนโยบายสำหรับงานแนวร่วมไว้อย่างชัดเจนดังที่เตรียมจินห์บันทึกไว้

“หลักนโยบายของแนวร่วมนี้ประกันการปกป้องสิทธิมนุษยชนและพลเมือง สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพทางศาสนา ตลอดจนความเสมอภาคระหว่างเพศและชนชาติ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อบรรลุถึงเอกภาพของประชาชนทั้งหมดในการต่อต้านฟาสซิสต์ญี่ปุ่นและฝรั่งเศส”³⁸

และประการที่สาม ที่ประชุมได้กำหนดเงื่อนไขรูปธรรมซึ่งถือว่าจำเป็นสำหรับการลุกขึ้นสู้ด้วยอาวุธให้ได้รับชัยชนะ

ณ ที่มั่นภายในป่าที่บิกลัฟมแดนจีน โสร่วมกับ เกียบกำลังวางแผนสู้ฝรั่งเศส

“เงื่อนไขวาลีย์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการลุกขึ้นสู้ในอินโดจีนอาจมีดังนี้ - กองทัพจีนรบชนะทหารญี่ปุ่น การปฏิวัติเกิดขึ้นในฝรั่งเศส หรือญี่ปุ่น ค่ายประชาธิปไตยได้รับชัยชนะในภาคพื้นแปซิฟิก สหภาพโซเวียตได้รับชัยชนะ เกิดการปฏิวัติขึ้นในอาณานิคมต่าง ๆ ของฝรั่งเศส เกิดความปั่นป่วนวุ่นวายขึ้นในญี่ปุ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กองทหารจีน หรืออังกฤษ-อเมริกันเคลื่อนเข้ามาในอินโดจีน”³⁹

ดังกล่าวนมาแล้วข้างต้น ความคิดปลดแอกประชาชาติและยุทธวิธีแนวร่วมของพ.ค.อ.ซึ่งมีตั้งแต่การประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่หก ไม่จำเป็นต้องขัดกับแนวของคอมมิวนิสต์สากล ถึงการประชุมครั้งที่แปดสถานการณ์เปลี่ยนไปแต่ก็ยิ่งทำให้แนวทางนี้สอดคล้องกับสหภาพโซเวียตมากยิ่งขึ้น

จีน ในช่วงนั้นความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับเยอรมันเสื่อมทรามลงอย่างรวดเร็ว และที่ประชุมก็คาดการณ์ว่าจะเกิดสงครามระหว่างสองประเทศขึ้น⁴⁰ ฉะนั้นจึงเป็นการสะดวกที่คอมมิวนิสต์ในเวียดนามจะได้แสดงบทบาทในฐานะอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ต่อต้านฟาสซิสต์ อีกไม่นานสหภาพโซเวียตก็จะต้องเข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตร

การที่โซเวียตทำสัญญาเป็นกลางกับญี่ปุ่นเมื่อ 12 เมษายน 1941 ไม่จำเป็นต้องส่งผลกระทบต่อแนวทางนี้เช่นกัน ที่ผ่านมามีคอมมิวนิสต์รับรองการต่อต้านญี่ปุ่นของจีนและรับรองพันธมิตรระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับก๊กมินตั๋ง สิ่งที่สำคัญคือสงครามระหว่างเยอรมันกับโซเวียต ถ้าปราศจากสิ่งนี้เสียแล้วก็จะยากที่ขบวนการคอมมิวนิสต์ใด ๆ จะสามารถอ้างฐานะสมาชิกในฝ่ายพันธมิตร

มิตรได้ ปรากฏว่าพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนภาคสถานการณ์ได้ถูกต้อง หนึ่งเดือนหลังจากการประชุมครั้งที่แปด ฮิตเลอร์ก็บุกรัสเซีย

บทบาทของแนวร่วมเวียดนามก็คืออะไรที่สำคัญคือเป็นองค์กรเพื่อการยึดอำนาจรัฐในกรณีการปฏิวัติรัสเซีย สภาผู้แทนคนงาน(โซเวียต)เป็นองค์กรที่รับใช้จุดหมายนี้ ในตอนแรกสภาโซเวียตต่าง ๆ เกิดขึ้นมาอย่างเป็นไปเอง ต่อมาเมื่อพรรคบอลเชวิคเข้ามามีฐานะการนำก็ได้อาศัยสถาบันเกิดใหม่นี้เป็นแหล่งกำเนิดความชอบธรรมในการทำทลายอำนาจรัฐเดิม ดังที่คำขวัญถูกขึ้นสู่ในเดือนตุลาคม 1917 ปังไว้ “อำนาจทั้งปวงเป็นของโซเวียต” สำหรับในจีนลักษณะพิเศษของการขับเคลื่อนด้วยอาวุธระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับพรรคก๊กมินตั๋งทำให้องค์กรแบบนี้เกิดขึ้นได้ยาก พรรคคอม-มิวนิสต์จีนจึงต้องยึดอำนาจในนามของตนเองและในฐานะผู้ชนะในสงครามกลางเมือง ในกรณีของเวียดนาม การดำรงอยู่ของกลุ่มต่อต้านอาณานิคมจำนวนมากทำให้พ.ก.อ. ยึดอำนาจรัฐในนามของตนเองลำบาก จำเป็น

ต้องมียุทธศาสตร์ที่กว้างกว่าพรรคขึ้นมา⁴¹

จริง ๆ แล้วขบวนการเวียดนามก็คือขบวนการของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนซึ่งเปิดที่ว่างให้กับคนที่มิใช่คอมมิวนิสต์เข้ามา ร่วม ผู้ปฏิบัติงานของพรรคได้ออกไปจัดตั้งประชาชนหมู่เหล่าและชนชั้นต่าง ๆ ขึ้นเป็นสมาคมกู้ชาติมากมาย (Associations for National Salvation) ตั้งแต่คนงาน ชาวนา ผู้หญิง เด็ก ทหารรัฐบาล มาจนถึงผู้เฒ่าผู้แก่ อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่สุดแล้วชนบทก็ยังคงเป็นจุดแข็งที่สุดของเวียดนาม อันนี้อาจจะมีสาเหตุอยู่สองประการ

(1) ในทางยุทธศาสตร์แล้วพรรค

คอมมิวนิสต์อินโดจีนอยู่ในฐานะถดถอยมาตั้งแต่ปี 1939 ประวัติศาสตร์ที่เป็นทางการของพรรคบ่งไว้ว่าได้คาดการณ์เรื่องฝรั่งเศสจะปราบใหญ่ตั้งแต่ 1938 จึงอพยพผู้ปฏิบัติงานส่วนหนึ่งลงสู่ชนบทเพื่อเตรียมฐานต่อสู้ในอนาคต⁴² ต่อมาหลังจากถูกปราบก็มิใช่เรื่องง่ายที่พรรคจะฟื้นฟูการเคลื่อนไหวในเมืองอีก การกวาดล้างของฝรั่งเศสในปลายปี 1939 และการฟ่ายแพ้ยับเยินในกรณีลุกขึ้นสู้ที่ภาคใต้ (1940) ได้ทำลายข่ายงานของพรรคในเมืองไปเกือบหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวียดนามภาคใต้ ขณะที่กลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสอื่น ๆ อาจจะพ้ออาศัยอยู่ในคุ้มครองได้บ้าง ทางพรรคก็ไม่อาจได้รับสิ่งเดียวกัน ฉะนั้นองค์กรแนวร่วมซึ่งจัดตั้งขึ้นหลังการประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่หกจำเป็นจะต้องพึ่งชาวนาเป็นหลัก ลักษณะนี้ได้ผ่านต่อมายังองค์กรเวียดนามนี้

(2) ชนบทนับเป็นเขตที่ประชาชนได้ได้รับความเดือดร้อนจากการยึดครองของญี่ปุ่นมากที่สุด สิ่งที่ญี่ปุ่นต้องการจากเวียดนามอย่างยิ่งคือผลผลิตทางเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ปอและน้ำมันพืช เป็นต้น (นอกจากนี้ก็มีด้านหินจากภาคเหนือ) มีการบังคับให้ขายข้าวในราคาต่ำตามใจชอบ และในปี 1943 ญี่ปุ่นออกกฎหมายว่าชาวนาทุกรอบครัวขายข้าวให้กับรัฐบาลตามโควตาที่กำหนดไว้ ถ้าผู้ผลิตคนใดเอาข้าวมาส่งตามโควตาไม่ทันก็จะต้องถูกจับกุมขังและลงโทษโดยส่งไปใช้งานหนักเยี่ยงทาส เฉพาะดังนี้จะต้องสนองข้าวให้ญี่ปุ่น 186, 130 ตันในปี 1944⁴³ ใครผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อข้าวในราคาท้องตลาดมาขายให้รัฐบาลแบบขาดทุนยับเยิน นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังบังคับให้ชาวนาเวียดนามใช้ที่ดินปลูกพืชที่มีอาหารเช่นพวกลอและพืชที่ให้น้ำมัน ซึ่งก่อให้เกิดการขาดแคลนอาหารอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งทางภาคเหนือ เมื่อการเก็บเกี่ยวฤดูใบไม้ร่วงล้มเหลวในปี 1944 ภัยหิวก็ระบดไปทั่ว ถึงตอนนั้นการส่งข้าวทางเรือจากภาคใต้ขึ้นไปช่วยก็เป็นไปไม่ได้แล้ว เนื่องจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายพันธมิตร ผลก็คือคนสองล้านคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนาต้องอดอาหารจนตาย ประมาณว่าคนส่วนนี้เท่ากับ 20 เปอร์เซ็นต์ของประชากรดังเกี่ยทั้งหมดในตอนนั้น⁴⁴

เลห์วัน(เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามปัจจุบัน) เคยสรุปบทบาทการนำของพรรคในช่วงนั้นไว้ว่า

“เราไม่ควรมีทัศนคติสงสัยว่าคำขวัญทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องปฏิรูปและคำขวัญทางการเมืองเท่านั้นที่มีลักษณะปฏิวัติ มีคำขวัญการเมืองมากมายที่มีลักษณะปฏิรูปนิยมและคำขวัญเศรษฐกิจมีเนื้อหาปฏิวัติ.....ตลอดทุกระยะและโดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนการปฏิวัติสิงหาคม 1945 ทางพรรคได้ประสานคำขวัญปฏิบัติการเข้ากับคำขวัญโฆษณาอย่างชัดเจน เพื่อผนึกเป้าหมายเฉพาะหน้าเข้ากับวัตถุประสงค์มูลฐาน คำขวัญที่สอดคล้องกับสถานการณ์รูปธรรมย่อมสามารถกระพือการเคลื่อนไหวทั้งมวลขึ้นมาได้ ตัวอย่างที่มีชีวิตอันหนึ่งก็คือคำขวัญ ยึดฉางข้าวและกวาดล้างภัยหิว ซึ่งพรรคเราเสนอในช่วงเตรียมการปฏิวัติสิงหาคม 1945”⁴⁵

การที่ทักว่าเวียดนามนี้ประสบความสำเร็จในการดึงดูดมวลชนจากทุกชนชั้นเห็น

จะไม่ถูก แต่คงต้องยอมรับว่าขบวนการนี้เข้มแข็งจริงในชนบท จริง ๆ แล้วพ.ก.อ.ก็ยังคงเน้นกำลังของคนงานและชาวนาเป็นหลัก⁴⁶ สำหรับชนชั้นอื่น ๆ นั้นการที่ไม่ถูกต่อต้านก็นับว่าเป็นผลสำเร็จมากแล้วของขบวนการเวียดนามนี้ ส่วนผสมระหว่างแรงงานชนบทของชนชั้นล่างกับนโยบายไม่เป็นปฏิปักษ์กับชน

ชั้นอื่น(ยกเว้นผู้ที่ถูกพิจารณาว่าทรยศต่อชาติ)ทำให้เวียดนามหรืออยู่ในฐานะมีอำนาจต่อรองมากทีเดียว ในที่สุดก็สามารถบีบให้จักรพรรดิเบมาได้ลาออกแต่โดยดีได้

สงครามจรยุทธ์กับการลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังอาวุธ

สงครามจรยุทธ์กับการลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังอาวุธนับเป็นรูปแบบการต่อสู้ที่ใช้มากในการปฏิวัติ ที่ผ่านมา วิธีแรกนั้นอาศัยการต่อสู้ยึดมั่นในชนบทเป็นหลัก ขณะที่วิธีที่สองอาศัยการลุกฮืออย่างกว้างขวางฉบับพลันของมวลชนในสถานการณ์ที่แน่นอน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตตัวเมือง การปฏิวัติจีนใช้สงครามจรยุทธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของยุทธศาสตร์การทหาร แต่ในขั้นสุดท้ายแล้วจีนก็ยังคงอาศัยกองทัพประจำการมารบกับกองทัพประจำการของกลุ่มสงคราม

ในอีกด้านหนึ่ง การปฏิวัติรัสเซียได้สร้างต้นแบบการลุกขึ้นสู้ในเมืองขึ้นมาเกือบจะในระดับคลาสสิก พรรคปฏิวัติใช้วิธีรอคอยโอกาสกระทั่งกลไกปราบปรามของรัฐเก่าพังทลายหรืออ่อนแอลงอย่างฉับพลัน (ในกรณีนี้เกิดจากการพ่ายแพ้หนักหน่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง) จากนั้นก็จะอาศัยคนงานในเมืองเป็นหลักในการลุกขึ้นทำลายโครงสร้างทางการเมืองของรัฐเดิมพร้อมกันนั้นก็เสนอโครงสร้างใหม่ขึ้นมา

อีกภาพหนึ่งภายใน “กองบัญชาการป่า” ของโฮจิมินห์และสตาลิน “บรมครู” ของเขาเข่นอยู่บนฝาคู่ด้านหลัง

การปฏิวัติสิงหาคม 1945 มีลักษณะทั้งการปฏิวัติจีนและรัสเซียผสมกัน และกลายเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่เหมือนทั้งสองประเทศ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนใช้ทั้งสงครามจรยุทธ์และการลุกขึ้นสู้ด้วยอาวุธ

การควบคุมตัวเมืองอย่างหนาแน่นของญี่ปุ่นและฝรั่งเศสทำให้พวกเวียดนามหันมาการเคลื่อนไหวในเมืองได้ยาก ทว่าการสนับสนุนอย่างมั่นคงจากชาวนาทำให้พวกเขาสามารถดำเนินการต่อสู้ด้วยอาวุธในชนบทได้ ฉะนั้นจึงอาศัยการสู้รบแบบจรยุทธ์มาเป็นยุทธวิธีรุกในยุทธศาสตร์ทั่วไปที่ยังคงเป็นฝ่ายรับ อย่างไรก็ตาม แม้พ.ค.อ. จะเตรียมการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในชนบทตั้งแต่ปี 1938 หน่วยรบจรยุทธ์หน่วยแรกก็เพิ่งได้รับการจัดขึ้นหลังการลุกขึ้นสู้บั๊กเฉิน ก่อนหน้านั้นการนำของพรรคยังคงคิดถึงการลุกขึ้นสู้ในชุมชนเล็ก ๆ ของเขตชนบทเป็นหลัก การพ่ายแพ้ในกรณีบั๊กเฉินทำให้พรรคยอมรับว่าวิถีลุกขึ้นสู้แบบนั้นยังไม่เหมาะสม ในการประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่เจ็ดในเดือนพฤศจิกายน 1940 ณ หมู่บ้านดินห์ปาง จังหวัดบั๊กนินห์ (เรียกว่าเกือบจะหลังการลุกขึ้นสู้บั๊กเฉินทันที) ที่ประชุมมีมติให้ถือการต่อสู้ด้วยอาวุธเป็นการกิจเฉพาะหน้า⁴⁷ และให้จัดตั้งกำลังอาวุธ(ที่เหลือ)จากบั๊กเฉินเป็นหน่วยจรยุทธ์ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 1941 หน่วยนี้ก็ได้รับการสถาปนาเป็นกองทัพภูษาคิยาใต้การบัญชาของจวัน-เต็น ผู่จี้เกียน และเหลื่องหู่⁴⁸ กองทัพดังกล่าวเริ่มต้นกำลังเพียงหมวดเดียว ถึง

วันที่ 15 กันยายนปีนั้นจึงตั้งหมวดที่สองสำหรับหมวดที่สามนั้นตั้งเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 1944 กองทัพนี้รับผิดชอบเคลื่อนไหวจรยุทธในเขตบักเฉิน-ฝ่อหน่ายเป็นหลัก มีอยู่ครั้งหนึ่งถูกฝรั่งเศสล้อมปราบจนกระทั่งต้องถอยร่นกำลังส่วนใหญ่หลบเข้าจีน แต่ก็กลับมาสร้างฐานที่มั่นในจังหวัดไถ่เหิงยวนและเถียนกวงได้สำเร็จ

ในช่วงเดียวกันนั้นเองก็มีกำลังอาวุธอีกขบวนหนึ่งเคลื่อนไหวยู่ในเขตจังหวัดเกาเป่ียง โซจิมีนห์ตั้งกองบัญชาการอยู่ที่นั่นจะนั้นก็มีความเป็นไปได้ที่จะชี้นำกำลังจรยุทธส่วนนี้ด้วยตนเอง ฝ่อเหิงยวนช่วยโซจิจัดตั้งหน่วยป้องกันตนเองขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ จากนั้นก็คัดเลือกทหารบ้านที่ดีที่สุดมาสร้าง“หน่วยสู้รบป้องกันตนเอง”ซึ่งเทียบเท่าทหารท้องถิ่นตามแบบแผนของจีน หน่วยสู้รบป้องกันตนเองก็เป็นแหล่งสอนของคนมาสู้รบในกองกำลังจรยุทธ“ประจำการ” อีกต่อหนึ่ง กองกำลังดังกล่าวมีอยู่ 19 หน่วยในปี 1942⁴⁹ จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งกำลังรบในเกาเป่ียงได้รับผลสะท้อนจากแบบแผนของจีนมากทีเดียว(ทหารบ้าน ทหารท้องถิ่นและทหารหลัก)อันนี้น่าจะเป็นเพราะโซจิมีนห์เองก็เคยใช้เวลาส่วนหนึ่งอยู่ในเขตปลดแอกเขตนานของจีนในปี 1938⁵⁰ นอกจากนี้เรายังรู้อีกด้วยว่าเย่เหิงยวนอิงผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนคนหนึ่งได้เดินทางเข้ามาในเกาเป่ียงเมื่อปี 1942 เพื่อให้คำปรึกษาในด้านการทหาร⁵¹ ฉะนั้นผลสะท้อนของจีนที่มีต่อระยะก่อตั้งกองทัพปลดแอกเวียดนามจึงเป็นข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้

ฝ่อเหิงยวนย้ายพบกับจวนเดินในเดือนมกราคม 1943 เพื่อวางแผนการณรงค์เชื่อมฐานเกาเป่ียงเข้ากับฐานบักเฉิน-ฝ่อหน่าย ให้ฝ่ายแรกตั้งได้และฝ่ายหลังตั้งขึ้นเหนือ ในที่สุดกองกำลังทั้งสองก็มาบรรจบ

Toge Fujihira—Monkmeyer

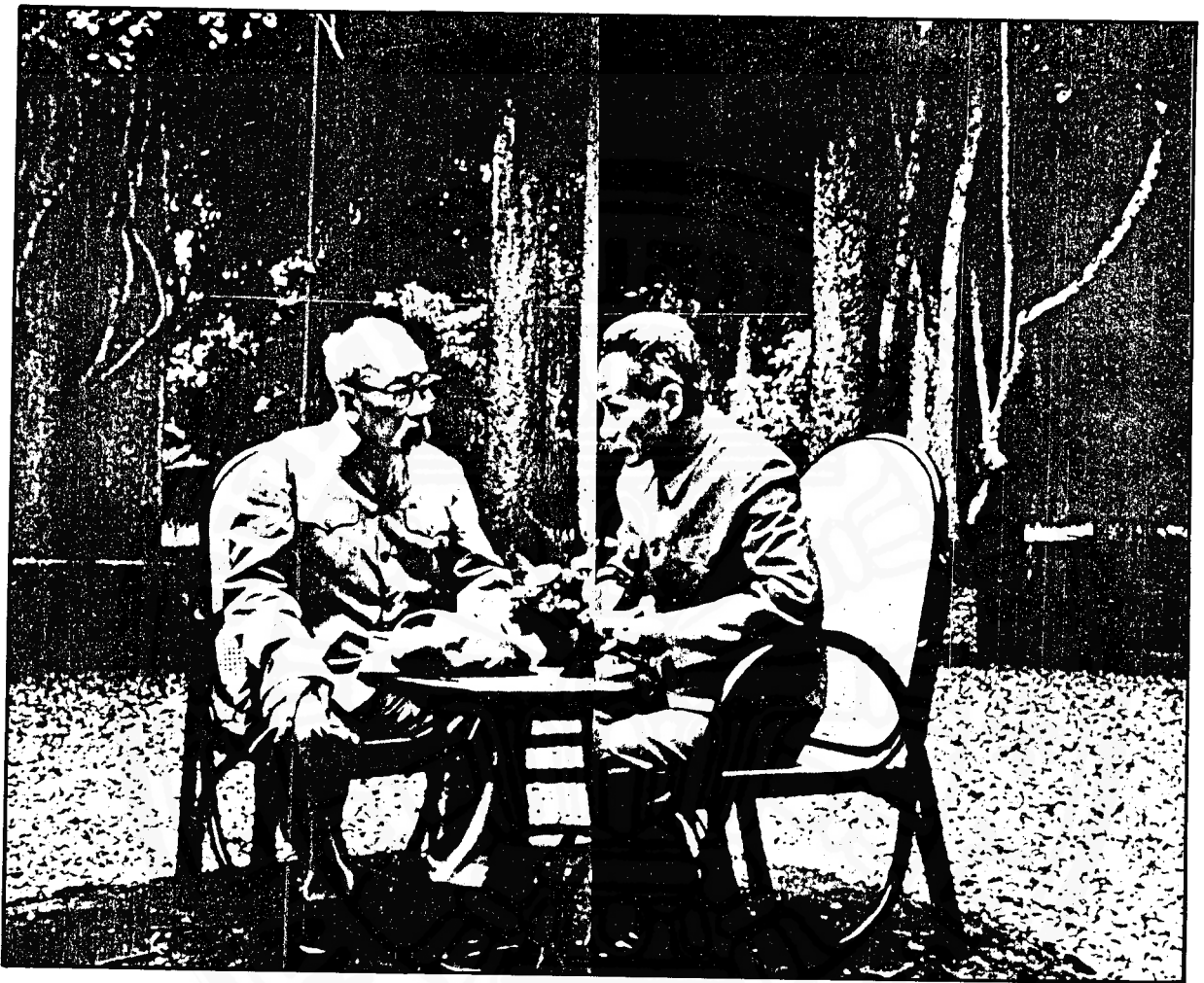
Carved gateway of the tomb of Emperor Tu Duc (d.1883) in Hué.

กันได้ที่จังหวัดบักซันในเดือนสิงหาคม 1943 อย่างไรก็ตาม ถึงเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกันนั้นฝรั่งเศสก็ทุ่มกำลังล้อมปราบ และฝ่ายเวียดนามก็ก็ต้องถอยร่นอีก ฐานเกาเป่ียงและบักเฉิน-ฝ่อหน่ายมาเชื่อมกันอีกครั้งหนึ่งก็เดือนมีนาคม 1945

แม้ว่าคอมมิวนิสต์เวียดนามจะขอยืมหลายอย่างมาจากจีนในตอนแรก แต่หลังจากนั้นไม่นานก็ได้สร้าง“สูตร”ของตนเองขึ้นมา อันดับแรก การเคลื่อนไหวจรยุทธของพวกเขาไม่ได้เน้นการทำลายกำลังฝ่ายตรงข้ามเป็นเป้าหมายหลัก จวนเดินชี้ว่าหลายแห่งในบันทึกความทรงจำว่าทำใหหน่วยของเขาส่งผลกระทบการฆ่าฟันจำกัด จุดมุ่งหมายทางการทหารถูกเน้นให้ขึ้นต่อจุดมุ่งหมายทางการเมืองอยู่เสมอ เมื่อโซจิมีนห์ชี้ว่าการจัดตั้งกองทัพปลดแอกและโฆษณาแห่งเวียดนาม (Vietnam Propa-

ganda and Liberation Army) เมื่อ 22 ธันวาคม 1944 หลักดังกล่าวก็ถูกนำมาเน้นหนักอีกครั้งหนึ่ง(กองกำลังนี้มีฝ่อเหิงยวนเป็นผู้นำและเริ่มต้นด้วยกำลังพลเพียง 34 คน)⁵²

แน่นอน โมเดลของจีนก็เน้นด้านการเมืองของสงครามจรยุทธ แต่จีนยังถือว่าสงครามจรยุทธเป็นวิธีการเปลี่ยนดุลกำลังเปรียบเทียบทางยุทธศาสตร์ระหว่างตนเองกับคู่รบอีกด้วย ฉะนั้นตามทฤษฎีของเหมาเจ๋อตุง หน่วยจรยุทธจะต้องทำลายทหารฝ่ายตรงข้ามให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ขณะเดียวกันก็รักษากำลังของตนไว้และขยายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามทฤษฎีแล้วการสะสมชัยชนะเหล่านี้ย่อมนำไปสู่ความแข็งแกร่ง(ทางการเมือง)ของฝ่ายตัวเองในขณะที่กำลังของคู่ต่อสู้ถดถอยลง เมื่อดุลกำลังทางยุทธศาสตร์แปรเปลี่ยนไปในทางที่เป็นผลดีต่อ

โซ จี มินท์ และ ฟานวันดง

ฝ่ายคอมมิวนิสต์ การทำสงครามขึ้นแตกหักก็เริ่มขึ้นได้ ทั้งนี้ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะต้องพัฒนา กองทัพประจำการขึ้นมาด้วย พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนไม่ได้เดินตามแนวพัฒนา เช่นนี้ จนกระทั่งถึงเดือนสิงหาคม 1945 ทางพรรคก็ยังไม่มีการประจำการในลักษณะเดียวกับที่จีนใช้รับญี่ปุ่นและกองทัพก๊กมินตั๋ง

อันดับต่อมา ลักษณะเฉพาะของ พ.ค.อ.ซึ่งแยกไม่ออกจากข้อแรกคือการคำนึงถึงการลุกขึ้นสู้อย่างกว้างขวางอยู่เสมอ ทางพรรคมิได้ใช้สงครามจรยุทธ์เป็นก้าวแรก

ไปสู่สงครามยืดเยื้อ(อย่างน้อยไม่ใช่ช่วงนี้) หากใช้เตรียมการลุกขึ้นสู้ทั่วไป ด้วยเหตุนี้ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจึงติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดในระยะก่อนสิงหาคม 1945 มีการถกกันถึงเงื่อนไขสำหรับการลุกขึ้นสู้หลายครั้ง การประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่เจ็ดย้ำว่าสถานการณ์ยังไม่สุกงอม การประชุมครั้งที่แปดคาดคะเนความเป็นไปได้ของเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการลุกขึ้นสู้ด้วยอาวุธ วันที่ 21 ธันวาคม 1941 ขณะที่สงครามแปซิฟิกกำลังเริ่มต้น ทางกรรมการเมืองของพรรคก็เดือนผู้ปฏิ-

บัติงานว่าเงื่อนไขต่าง ๆ ยังไม่พร้อม⁵³ ในปี 1944 โซจีมินท์ต้องห้ามพวกกรรมการจังหวัดเถา-บัก-ตาง(เถาปาง บักขัน ตางเซิน) มิให้เปิดการลุกขึ้นสู้ทั่วไป และระหว่าง 9-12 มีนาคม 1945 กรรมการเมืองก็ประชุมกันเรื่องนี้อีกครั้งหนึ่ง

สาเหตุที่คอมมิวนิสต์เวียดนามเลือกเอาการลุกขึ้นสู้ทั่วไปเป็นรูปแบบชี้ขาดของการปฏิวัติสิงหาคม 1945 อาจมีดังนี้

(1) ก่อนหน้าการปฏิวัติสิงหาคม เวียดนามก็มีประเพณีลุกขึ้นสู้ด้วยอาวุธมาหลายครั้งแล้ว ที่สำคัญคือการลุกขึ้นสู้

โซเวียตแห่งห์-ดินห์(จังหวัดเหง่ฮานและฮาดินห์) การลุกขึ้นสู้เอียนบายและการลุกขึ้นสู้บั๊กเซินกับนามก๊(ภาคใต้) ในบางกรณีฝ่ายปฏิวัติสามารถยึดอำนาจได้นานเป็นเดือน อันนี้น่าจะมีผลสะท้อนต่อพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนอย่างลึกซึ้ง ถึงแม้ว่าการลุกขึ้นสู้ทุกครั้งจะจบลงด้วยการพ่ายแพ้ แต่การสัตรีครั้งแรกมักประสบความสำเร็จเสมอ เช่นนี้แล้วทางพ.ค.อ.จึงยังยึดถือรูปแบบการลุกขึ้นสู้ไว้สำหรับยึดอำนาจรัฐ แต่หันมาเน้นหนักทางด้านกรจัดการเวลา การวิเคราะห์สถานการณ์ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองอย่างถี่ถ้วนก็คือการสรุปบทเรียนในประวัติศาสตร์เอามาใช้ บทเรียนซึ่งกล่าวอย่างถึงที่สุดแล้วสามารถค้นกลับไปถึงขบวนการกั้นเหวี่ยงในศตวรรษที่สิบเก้า⁵⁴

(2) เนื่องจากลักษณะพิเศษของสถานการณ์อินโดจีนช่วงสงครามโลก จึงมีทั้งความจำเป็นและความเป็นไปได้ที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจะมองเห็นโอกาสยึดอำนาจรัฐด้วยการลุกขึ้นสู้ทั่วไป ปัจจัยปมเงื่อนอยู่ที่การร่วมมือระหว่างอำนาจรัฐอาณานิคมกับญี่ปุ่นและความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายที่เกิดขึ้นตามมา อันนี้เป็นความสัมพันธ์ที่ต่างจากอาณานิคมอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์ ความร่วมมือของสองอำนาจในช่วงเวลาส่วนใหญ่ของสงครามโลกทำให้โอกาสที่พ.ค.อ.จะพัฒนาสงครามจรยุทธ์อย่างกว้างและสร้างกองกำลังอาวุธขนาดใหญ่เป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นกับฝรั่งเศสในช่วงปลายสงครามกลับกลายเป็นผลดีต่อคอมมิวนิสต์เวียดนามอย่างยิ่ง ความขัดแย้งดังกล่าวต่างจากการปะทะกันระหว่างญี่ปุ่นกับอำนาจยุโรปในที่อื่น ๆ (เช่นพม่าและอินโดนีเซีย เป็นต้น) ตรงที่ถึงตอนนี้ญี่ปุ่นอ่อนแรงแรงมากแล้วต้องตกเป็นฝ่ายรับและใกล้แพ้เต็มทีฉะนั้น

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจึงสามารถนับถอยหลังรอนาทีที่ญี่ปุ่นยอมแพ้ นาฬิกาที่ฝรั่งเศสเป็นอัมพาตไปแล้วและญี่ปุ่นก็ไม่ต้องการปกครองต่อไป นาฬิกาที่กำลังต่างชาติอื่น ๆ ยังมาไม่ถึงและราชวงศ์ที่เมืองเว้ก็ไม่มีมหาอำนาจค้ำจุน พ.ค.อ.มิได้ต่างจากกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสโดยตรงที่พยากรณ์ว่าฝรั่งเศสกับญี่ปุ่นจะต้องขัดแย้งแตกหักกัน หากต่างกันตรงที่พยากรณ์ว่าญี่ปุ่นจะต้องแพ้สงครามเป็นเรื่องแทบไม่น่าเชื่อว่าทางพรรคชี่ซื่อนี้ซัดลงไปตั้งแต่แรก⁵⁵ อาจจะเป็นเพราะมีศรัทธามากมายต่อสหภาพโซเวียตหรือพิจารณาตนเองว่าอยู่ในค่ายต่อต้านฟาสซิสต์จริง ๆ⁵⁶ หรือกระทั่งเป็นเพราะมีโฮจิมินห์เป็นผู้นำที่เข้าใจสถานการณ์สากลดีกว่านักชาตินิยมคนใดในช่วงนั้น

หลังจากญี่ปุ่นทำรัฐประหารโค่นการปกครองฝรั่งเศสในวันที่ 9 มีนาคม 1945 ฝ่ายเวียดมินห์ก็เคลื่อนเข้ายึดอำนาจในหกจังหวัดภาคเหนืออย่างรวดเร็ว จังหวัดเหล่านี้ได้แก่ เกาบาง บั๊กกัน ลางเจิน ฮาเจียงเถียนกงวและไถ่เหงฮิน กองทัพภูซาดิและกองทัพปลดแอกโฆษณาได้รวมกันเป็นกองทัพปลดแอกแห่งชาติ หกจังหวัดภาคเหนือกลายเป็นเขตปลดปล่อยมีการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิวัติของประชาชนขึ้นหลายแห่ง อันที่จริงคณะกรรมการเหล่านี้ก็คือหน่ออ่อนของสถาบันการปกครองใหม่ซึ่ง

ดังที่เรื่องจินห์ฮือบายไว้ตอนหลัง

“การใช้คณะกรรมการประชาชนและคณะกรรมการปลดแอกเป็นกระดานหมาสำหรับผ่านไปสู่ระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตยโดยตรง นับเป็นลักษณะที่น่าสนใจยิ่งของยุทธวิธีคอมมิวนิสต์...”⁵⁷

ถึงตอนนี้ทางพรรคไม่ถือว่าการเข้ามาของกำลังทหารพันธมิตรเป็นเงื่อนไข

สำคัญของการลุกขึ้นสู้ กรมการเมืองของพรรคได้ชี้ว่าการปฏิวัติในญี่ปุ่นหรือการพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นเป็นเงื่อนไขที่เพียงพอแล้วสำหรับความสุกงอมของสถานการณ์⁵⁸ อีกประการหนึ่งคือทางพรรคกลับมาเห็นว่าควรยึดอำนาจเสียก่อนจะดีกว่า เมื่อกองทัพบกมิตรเข้ามาจะได้พบว่าเวียดนามมีรัฐบาลที่เป็นอิสระอยู่แล้ว ฉะนั้นพออิโรชิมาและนางาซากิถูกทิ้งระเบิดปรมาณูเมื่อ 8 และ 9 สิงหาคม พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนก็เรียกประชุมสมัชชาแห่งชาติทันที การประชุมเกิดขึ้นที่เจินดร้าระหว่างวันที่ 13-15 สิงหาคม ทั้งนี้โฮจิมินห์เป็นประธานด้วยตนเอง ที่ประชุมมีมติให้ลุกขึ้นสู้ด้วยกำลังอาวุธทันที และเพื่อให้มติของพรรคเป็นที่ยอมรับ จึงได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาประชาชนขึ้นในวันที่ 16 สิงหาคมด้วย มีผู้แทนจากแนวร่วมทั้งหมดเข้าร่วม เป็นอันว่าองค์กรสำหรับยึดอำนาจรัฐได้รับการเตรียมพร้อมแล้ว การลุกขึ้นสู้ในหลายที่หลายแห่งเกิดขึ้นตั้งแต่การประชุมยังไม่สิ้นสุดในวันที่ 19 สิงหาคมนั่นเอง ชาวนาหลายหมื่นคนจากซานเมืองและจังหวัดใกล้เคียงก็หลั่งไหลกันเข้าสู่ฮานอย ร่วมกับมวลชนในเมืองอีกส่วนหนึ่งยึดอำนาจในนามของเวียดมินห์เท่าที่ผ่านมานี้อาจจะเป็นกรณีเดียวของการลุกขึ้นสู้ในเมืองโดยชาวชนบท

ประเด็นสุดท้ายที่ควรจะบันทึกไว้ตรงนี้ด้วยคือ สหภาพโซเวียตประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในวันที่ 8 สิงหาคม 1945 การเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่างมหาอำนาจคอมมิวนิสต์กับญี่ปุ่น คงยิ่งสร้างความมั่นใจให้กับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนมากขึ้น ถึงแม้ว่าสตาลินจะบุบเลิกโคมินเทอรันเพื่อเอาใจฝ่ายตะวันตกตั้งแต่ 22 พฤษภาคม 1943 ทางเวียดนามก็ยังมีความจำเป็นทางอุดมการที่ต้องการยืนอยู่คนเดียวกับสหภาพ

โซเวียต เหตุการณ์นี้เท่ากับยืนยันว่าแนวทางของพ.ค.อ.(บังเอิญ)ไม่ขัดกับมอสโคว์ ถ้าเรื่องมิได้เป็นเช่นนั้นแล้วทางคอมมิวนิสต์เวียดนามก็จะต้องมีความยากลำบากขึ้นอีกมาก

แทนบทสรุป

หัวข้อการปฏิวัติเดือนสิงหาคมนับว่ามีผู้ศึกษากันมาากแล้วทั้งที่เป็นชาวเวียดนามเองและนักศึกษาระดับสูงที่สนใจเรื่องราวของเวียดนาม บทความนี้มีอาจอ้างว่าได้เสนออะไรใหม่ แม้แต่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ก็มีได้นำมาตีแผ่โดยละเอียด ผู้เขียนไม่ได้ถือว่าตัวเองตอบคำถามทุกอย่างแล้วในเรื่องนี้ เพียงแต่ชี้ลักษณะเด่นบางประการของการปฏิวัติสิงหาคม 1945 ออกมา ยังมีอีกหลายประเด็นที่ตัดทิ้งออกไป

ยกตัวอย่างเช่น ผู้เขียนมิได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับหน่วยข่าวกรองไอเอสเอสของสหรัฐฯ⁵⁹ เพราะเห็นว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับจุดเน้นของบทความโดยตรง ในอีกด้านหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับเจ้าหน้าที่อเมริกัน(แม้จะเป็นเรื่องประทับใจ)ไม่ได้มีผลต่อการปฏิวัติสิงหาคมมากนัก โซจิมีนห์เคยขอความช่วยเหลือทางทหารแต่ก็ได้ป็นมาไม่กี่กระบอกหวังจะให้สหรัฐอเมริการับรองอิสรภาพของเวียดนาม แต่ก็ไม่มีคำตอบจากวอชิงตัน

นอกจากนี้ ผู้เขียนก็ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวของโซจิมีนห์ในประเทศจีนตอนใต้ช่วง 1942-1944 ขณะที่ถูกทหารก๊กมินตั๋งจีนจับไว้⁶⁰ เหตุผลที่เช่นเดียวกับกรณีไอเอสเอส แม้ว่าในที่สุดโซจะสามารถชักชวนนายพลจางฝ่าก้วยให้เชื่อว่ากลุ่มของตนเข้มแข็งที่สุดในเวียดนาม แต่ก็ได้รับความช่วยเหลือมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โซจิมีนห์ต้อง

ใช้ความพยายามอยู่นานในการอธิบายให้นายพลจางเห็นด้วยว่าควรปล่อยเขากลับเวียดนาม สิ่งที่มีค่าที่สุดที่โซได้รับรู้ในช่วงนี้คือแผนของจีนก๊กมินตั๋งที่จะเข้าอินโดจีนและการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสที่มีโซคอมมิวนิสต์ซึ่งลี้ภัยอยู่ในจีน อันนี้คงมีผลต่อการตัดสินใจของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่จะยึดอำนาจก่อนการเข้ามาของจีนคณะชาติและกองทัพทหารพันธมิตร(กำลังเหล่านั้นคงจะจัดตั้งผู้อื่นที่มีโซคอมมิวนิสต์ขึ้นเป็นรัฐบาล)

สุดท้าย ผู้เขียนมิได้เอ่ยถึงความยากลำบากของเวียดนามที่เกี่ยวกับกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสอื่น ๆ ในเวียดนามภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปฏิวัติสิงหาคมและถัดจากนั้น อันนี้เป็นเพราะจุดเน้นของบทความอยู่ที่เงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การปฏิวัติสิงหาคมมากกว่าเหตุการณ์ปฏิวัติเอง

ฉะนั้น เห็นจะสรุปได้ว่าเป็นเพราะพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนถือจุดยืนคัดค้านทั้งฝรั่งเศสและญี่ปุ่น จึงได้กลายเป็นผู้แทนขบวนการชาตินิยมเวียดนามที่ซอซอธรรมที่สุด สถานการณ์พิเศษของอินโดจีนช่วงสงครามโลกทำให้จุดยืนดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็น ถ้าหากต้องการโค่นระบอบอาณานิคม พวกที่ไม่เข้าใจข้อนี้กลับถูกสถานการณ์ลัดเคียดลง ประการต่อมา พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเลือกสร้างกำลังของตนเอง จึงมีอิสระในการเคลื่อนไหวมากกว่า สามารถเอาชนะของชนมาปฏิบัติแม้กระทั่งก่อนชัยชนะเดือนสิงหาคม(ตีฉางข้าว) และประการสำคัญที่สุด ทางพรรคสามารถเสนอตัวเองเป็นทางเลือกแก่ทั้งประชาชาติในการจัดตั้งรัฐใหม่เมื่อรัฐเดิมพังทลายลง ในขณะที่กลุ่มต่าง ๆ ไม่พร้อมหรือต้องอิงอำนาจอื่นทำการ เช่นนี้แล้วจึงไม่มีใครกำหนดโอกาสของตัวเองได้นอกจากฝ่ายเวียดนาม

เชิงอรรถ

1. แน่นอน ตอนนั้นมียรัฐบาลของเบาก็ได้กับเงินจ่งคิมแต่ก็ไร้อำนาจเพราะขาดกำลังสนับสนุนญี่ปุ่นมอบอำนาจให้รัฐบาลนี้อย่างเป็นทางการโดยพวกนี้ไม่ได้เตรียมตัวมาก่อนและไม่อยู่ในฐานะจะป้องกัน “อำนาจ” นั้นไว้
2. Huyenh Kim Khanh, VIETNAMESE COMMUNISM: 1925-1945
3. สนธิสัญญาฝรั่งเศส-ญี่ปุ่นได้รับการลงนามในฝรั่งเศสเมื่อ 30 สิงหาคม 1940 ต่อมาเมื่อ 22 กันยายน นายพลเรือเดอคูซ์กับนายพลนิชิฮาระได้ตกลงกันเรื่องเงื่อนไขเคลื่อนทัพญี่ปุ่นเข้าอินโดจีนที่เมืองชานอย (ดูรายละเอียดใน Buttinger, VIETNAM: A DRAGON EMBATTLED, Vol.I หน้า 236)
4. ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง พรรคก๊กมินตั๋งเวียดนามมีผู้ปฏิบัติงานอยู่ในฐานและกว้างสี่ราวสองสามร้อยคน แต่ก็ไม่ได้กลับมาเวียดนามจนกระทั่งสิ้นสุดสงคราม นักวิชาการบางท่านเช่น หวินห์คิมเซินห์เห็นว่าการพาแพ้ของกลุ่มนี้ที่เอียนบ้ายเป็นการสิ้นสุดทางเลือกขบวนการชาตินิยมที่มีโซคอมมิวนิสต์ (ดู Khanh หน้า 94-96)
5. แต่ฝ่ายกบฏและผู้นำคนอื่น ๆ ของเขาได้ถูกจับหลังจากนั้นอีกหนึ่งปีและถูกส่งไปมาดากัสการ์
6. Khanh, หน้า 250.
7. บัตติงเกอร์วิเคราะห์ว่าการโจมตีของญี่ปุ่นเป็นการจูงใจ “ให้บทเรียนฝรั่งเศส” ต่อไปจะได้พูดกันง่ายขึ้น (หน้า 237) อย่างไรก็ตาม บัตติงเกอร์ไม่ได้ให้หลักฐานไว้
8. พวกนี้เป็นคนของเจ้าของกิจการเหมืองแร่ ครั้งหนึ่งเจ้าผู้นี้เคยได้รับการสนับสนุนจากฟานโบยโจวซึ่งเป็นผู้รักชาติที่มีชื่อเสียงมาก เคยตกลงกันว่าจะให้เหมืองแร่ขึ้นเป็นกษัตริย์หลังจากไล่ฝรั่งเศสออกไป ทั้งสองคนได้แสวงหาความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ต่อมาฟานโบยโจวได้เลิกล้มความคิดนี้และกลับไม่ไว้วางใจญี่ปุ่น แต่เหมืองแร่ยังฝากความหวังกับโตเกียวต่อไป ในเดือนมีนาคม 1939 เขาได้พบกับผู้สนับสนุนเก่า ๆ และก่อตั้งสันนิบาตเวียดนามเพื่อกอบกู้ประชาชาติขึ้น
9. บัตติงเกอร์อ้างว่าคนนี้เป็นคอมมิวนิสต์มาก่อน (หน้า 234) แต่จวันเด็นกล่าวถึงเหตุการณ์นี้โดยไม่เอ่ยชื่อเงินจ่งหลับเลย (ดู Chu Van Tan หน้า 33-36) อย่างไรก็ตามเงินจ่งหลับตายไปอย่างกล้าหาญโดยถูกฝรั่งเศสประหารชีวิตเมื่อ 26 ธันวาคม 1940.
10. เรื่องเดิม หน้า 34
11. David Marr, WORLD WAR II AND THE VIETNAMESE REVOLUTION.
12. Khanh, หน้า 254.
13. เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.
14. Milton Sacks, MARXISM IN VIETNAM, หน้า 145.
15. Marr, หน้า 141.
16. อ้างใน Khanh, หน้า 251-252.
17. พรรคคอมมิวนิสต์ทั่วโลกชี้แจงว่าต้องสู้กับทุกฝ่ายที่อยู่ในอำนาจ (ยกเว้นพรรคของตนเอง) อย่างไรก็ตามท่าทีของพรรคต่อพลัง “ปฏิกริยา” ที่มีัดครองอำนาจจะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับยุทธวิธีในขณะนั้น พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเอาหลักนี้มาใช้อย่างเต็มที่ในการจัดการปัญหาทหารฝรั่งเศสหลัง 9 มีนาคม 1945 และทหารญี่ปุ่นหลังกลางเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน
18. พรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสอยู่ในรัฐบาลผสมด้วย
19. อ้างใน Khanh, หน้า 251.
20. เรื่องเดิม หน้า 252.

21. โฮจิมินห์ถูกจับในฮ่องกงเมื่อปี 1931 หลังจากเจ้าหน้าที่อังกฤษปล่อยตัวก็หนีไปซ่อนอยู่ในจีนพอเห็นว่าปลอดภัยก็เดินทางไปมอสโคว์ในปี 1934 และอยู่ที่นั่นจนถึง 1938 (อ่าน Charles Fenn, HO CHI MINH หน้า 55-59)
22. King C. Chen, VIETNAM AND CHINA: 1938-1954, หน้า 35.
23. Marr, หน้า 150.
24. นิงซื่ออยู่ห่างจากชายแดนเวียดนามราว 65 ไมล์ เป็นที่ซึ่งนักปฏิวัติเวียดนามทุกอุดมการณ์มาหลบซ่อนและจัดตั้งการเคลื่อนไหวแถวจินภาคได้มากกว่าเมืองอื่นใด หลังจากการลุกขึ้นสู้ที่ลางเซินทหารฟูกักก็หนีมาที่เมืองนี้
25. หลังจากกรณีเยียนบ้าย พรรคก๊กมินตั๋งเวียดนามแตกเป็นหลายฝ่าย พวกหนึ่งต้องการบูรณปฏิรูปและสันติวิธี ขณะที่อีกพวกหนึ่งต้องการรักษาสถานะของพรรคเอาไว้ อย่างไรก็ตามพรรคนี้ถูกปราบอีกในปี 1931 และ 1932 ผู้รอดพ้นหนีไปจีน และไม่ได้อีกกลับมาจน 1945 (อ่าน William Duiker, THE RISE OF NATIONALISM IN VIETNAM, หน้า 164)
26. ในเดือนกันยายน 1945 พวกก๊กมินตั๋งเวียดนามตามกองทัพจีนคณะชาติเข้ามาอินโดจีน ฝ่ายหลังพยายามจัดตั้งพวกเขาให้ครองอำนาจตลอดเส้นทางในเวียดนามภาคเหนือ แต่ถึงตอนนั้นพวกเวียดนามก็อยู่ในฐานะควบคุมเสียแล้ว (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคนี้) อำนาจที่เป็นทางการจึงไม่สามารถแปรเปลี่ยนสถานการณ์ได้ ประวัติศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าพรรคก๊กมินตั๋งเวียดนามผิดพลาดที่มองไม่เห็นสภาพสุญญากาศทางอำนาจก่อนที่กองทัพพันธมิตรจะเข้ามาขณะที่เวียดนามห่มองเห็นและใช้โอกาสนี้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นแล้วกองทัพจีนคณะชาติก็ไม่ได้มีอุดมการณ์ที่เหมือนที่คาดไว้ หลังจากโฮจิมินห์เจรจาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับนายพลลู่อั้นและฝรั่งเศสหวานลั้มพรรคก๊กมินตั๋งจีน พวกก๊กมินตั๋งเวียดนามก็ถูกทิ้งให้โดดเดี่ยว แหล่งข้อมูลแห่งหนึ่งเสนอว่าพวกนี้มีกำลังพลถึง 8,000 คนตอนที่กลับเข้าเวียดนาม (อ่าน John T. McAlister Jr., VIETNAM: THE ORIGIN OF REVOLUTION หน้า 233)
27. Ralph B. Smith, THE JAPANESE PERIOD IN INDOCHINA, หน้า 272.
28. Buttinger, หน้า 254.
29. Smith, หน้า 274.
30. หลังจากค้นพบว่าฝรั่งเศสวางแผนจะเนรเทศหวินห์ฝูเสาะไปลาว ญี่ปุ่นก็พยายามช่วยกลุ่มฮัวเหา ขโมยตัวเขาเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 1942 แล้วเอาเขาไว้ภายใต้การอารักขาของตำรวจลับเคมเปไค
31. Buttinger หน้า 260
32. ถึงตอนนี้ฝรั่งเศสได้รับการปลดปล่อยแล้ว (สิงหาคม 1944) และสายลับของฝรั่งเศสเริ่มวางแผนโค่นญี่ปุ่นในอินโดจีนอย่างเอาการเอางาน
33. อ่าน Smith, หน้า 286.
34. เรื่องเดียวกัน.
35. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION, Hanoi หน้า 24.
36. ไม่นับแนวร่วมประชาธิปไตยในช่วง Popular Front
37. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION, หน้า 25-28.
38. Truong Chinh, THE AUGUST REVOLUTION หน้า 21.
39. Chu Van Tan, หน้า 53.
40. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION หน้า 24
41. แนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ แนวร่วมที่ไม่มีรูปการเช่นกรณีพรรคบอลเชวิคสามัคคีกับพรรคอื่นในบางประเด็นหรือการที่พรรคคอมมิวนิสต์สามัคคีกับบางคนและบางกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ และแนวร่วมที่มีรูปการเช่นกรณีของเวียดนามซึ่งทางพรรคไปจัดตั้งองค์การมวลชนชั้นชนต่าง ๆ ขึ้นมา

42. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION หน้า 13
 43. Christine K.P. White, AGRARIAN REFORM AND NATIONAL LIBERATION IN THE VIETNAMESE REVOLUTION: 1920-57 หน้า 103.
 44. เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.
 45. Le Duan, THE VIETNAMESE REVOLUTION: FUNDAMENTAL PROBLEMS, ESSENTIAL TASKS หน้า, 53-54.
 46. Truong Chinh, หน้า 22.
 47. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION, หน้า 20.
 48. Mai Elliot, in an Introduction of Chu Van Tan, REMINISCENCES หน้า 20
 49. Khanh, หน้า 284.
 50. Chen, หน้า 34.
 51. Khanh, หน้า 282-283.
 52. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION, หน้า 66.
 53. เรื่องเดิม, หน้า 37.
 54. ขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสซึ่งนำโดยกษัตริย์อันนัมและขุนนางเวียดนาม (อ่าน David Marr, VIETNAMESE ANTICOLONIALISM, Chapter 3)
 55. ในมติการประชุมคณะกรรมการกลางครั้งที่แปด มีการคาดคะเนเรื่องกองทัพพันธมิตรจะเข้าเวียดนามไว้แล้ว
 56. พ.ค.อ.เดือนผู้ปฏิบัติงานของคนตลอดเวลารู้ว่าเขาต่อสู้ในฐานะส่วนหนึ่งของค่ายประชาธิปไตย ในทางจิตใจนับว่าเป็นการส่งเสริมขวัญสู้รบ ในทางการเมืองก็เป็นการเตรียมเวียดนามให้สามารถเสนอชัยชนะของตนเองเป็นชัยชนะของฝ่ายพันธมิตรด้วย
 57. Truong Chinh, หน้า 27.
 58. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION, หน้า 75.
 59. ต้นปี 1945 ทหารเวียดนามที่ช่วยเหลือนักบินอเมริกันที่เครื่องบินถูกยิงตก โฮจิมินห์ได้ใช้โอกาสนี้ติดต่อกับหน่วยไอเอสเอสในยูนาณ แต่ก็ไม่มีความก้าวหน้าอะไรจนกระทั่งเกิดรัฐประหารญี่ปุ่นในวันที่ 9 มีนาคม ฝ่ายงานข่าวของไอเอสเอสในเวียดนามถูกทำลายลงไป พวกนี้จึงยอมตกลงทำงานกับเวียดนามเพื่อหาข่าวการเคลื่อนไหวของญี่ปุ่น อเมริกันร่วมมือกับเวียดนามก็เพื่อผลประโยชน์ของตนและโดยความจำเป็นทางการทหารล้วน ๆ พวกเขามองว่าไม่ให้อเมริกันมีความรู้สึกขาดหวังขึ้นมา ฉะนั้นจึงปฏิเสธคำขอร้องของโฮจิมินห์ที่ช่วยเหลือและรับรองฐานะของเวียดนาม นโยบายนี้อย่างไรก็ตาม หลังรัฐพลวัติก็สนับสนุนให้ฝรั่งเศสกลับเข้ามา
 60. ในเดือนสิงหาคม 1942 โฮกลับเข้าไปในจีนอีกครั้งเพื่อขอความช่วยเหลือทั้งจากฝ่ายคอมมิวนิสต์และจีนก๊กมินตั๋ง แต่แล้วก็ถูกพวกทหารจีนคณะชาติจับในข้อหาเป็นสายลับฝรั่งเศสและญี่ปุ่น โฮถูกส่งเข้าคุกที่ฉิงซีแล้วย้ายไปก๊วยหลินและในที่สุดหลิวโจว เดือนกันยายน 1943 โฮจิมินห์ได้รับการปล่อยตัวแต่ไม่ได้รับอนุญาตให้กลับบ้าน เขาจึงเข้าร่วมองค์การเวียดนามเพื่อปลดปล่อยดินแดน (ชื่อคล้ายเวียดนามแต่ไม่เกี่ยวข้องกัน) องค์การของผู้ลี้ภัยการเมืองชาวเวียดนามซึ่งส่วนใหญ่ก็คือพวกก๊กมินตั๋งเวียดนามนั่นเอง องค์การนี้ได้รับการอุปถัมภ์จากนายพลจางฝ่าก้วย
- วันที่ 9 สิงหาคม 1944 โฮได้รับอนุญาตให้ออกจากหลิวโจวเพื่อกลับเวียดนามได้เขากลับมาพร้อมกับเงินหนึ่งพัน ขา แผนที่และอาวุธจำนวนหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่โฮปลุกระดมให้หันมาเข้ากับเวียดนาม นับว่าเป็นความสำเร็จที่เหลือเชื่อจริง ๆ ถ้าเราพิจารณาว่าโฮเริ่มต้นฉากนี้ด้วยการเป็นนักโทษ อย่างไรก็ตามความสำเร็จครั้งนี้ได้มีผลต่อทั่วทั้งขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนมากนัก การที่โฮหายไปก่อความเดือนร้อนกังวลให้กับทางพรรคมากกว่า

บรรณานุกรม

- Buttinger, Joseph. VIETNAM : A DRAGON EMBATTLED, Vol.I. Frederick New York : Praeger, 1967.
- Chen, King C. VIETNAM AND CHINA, 1938-1954. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1969.
- Chu Van Tan. REMINTSCENCES ON THE ARMY FOR NATIONAL SALVATION. Translated and with an introduction by Mai Elliott, SEA program Data Paper, No. 97, Cornell University, 1974.
- Duiker, William J.: THE RISE OF NATIONALISM IN VIETNAM : 1900-1941. Ithaca, N.Y. : Cornell University Press, 1976.
- Fenn, Charles. HO CHI MINH. New York : Charles Scribner's 1973.
- Hanoi, Foreign Language Publishing House. HISTORY OF THE AUGUST REVOLUTION. Hanoi, 1972.
- Huyen Kim Khanh : VIETNAMESE COMMUNISM, 1925-1945. Ithaca, N.Y. : Cornell University Press, 1982.
- Le Duan: THE VIETNAMESE REVOLUTION : FUNDAMENTAL PROBLEMS, ESSENTIAL TASKS. Hanoi : Foreign Language Publishing House, 1973.
- Marr, David G. WORLD WAR II AND THE VIETNAMESE REVOLUTION. in McCoy, A., ed., SOUTHEAST ASIA UNDER JAPANESE OCCUPATION, SEA Monograph series, No.22, Yale University, 1980.
- Marr, David G. VIETNAMESE ANTICOLONIALISM. Berkeley, Ca. : University of California Press, 1971.
- McAlister Jr., John T. : VIETNAM : THE ORIGIN OF REVOLUTION. Knopf, 1969.
- Smith, Ralph B. "THE JAPANESE PERIOD IN INDOCHINA AND THE COUP OF 9 MARCH 1945," **Journal of Southeast Asian Studies**, (September, 1978)
- Truong Chinh: THE AUGUST REVOLUTION, in PRIMER FOR REVOLT, with an introduction and notes by Bernard B.Fall. New York : Praeger, 1963.
- Sacks, Milton I. MARXISM IN VIETNAM, in Frank N. Trager, ed., MARXISM IN SOUTHEAST ASIA. Stanford : Stanford University Press, 1959.
- White, Christine K.P. "AGRARIAN REFORM AND NATIONAL LIBERATION IN THE VIETNAMESE REVOLUTION, 1920-1957." Unpublished Ph.D.Dissertation, Cornell University, 1981.